

FRITT PALESTINA

MEMLEMSBLADET TIL
PALESTINAKOMITEEN I NORGE

BERETNINGER FRA DRAMATISKE TIÅR - PALESTINASOLIDARITET PÅ 80- OG 90-TALLET

Ain el Helweh i ruiner etter Israels invasjon i 1982. Foto: Nils Erik Ekstrand

FRITT PALESTINA NR 1. 2020

- 02 KOLOFON
- 03 LEDER
- 04 AKTUELT
- 08 OSLO-AVTALEN
- 16 FOLKERETTEN
- 18 DOKUMENTARTEATER
- 20 HELSETEAM I PALESTINA
- 24 SABRA OG SHATILA
- 28 TANNHELSETEAM
- 36 FANGE I LIBANON
- 44 BOMBER I BOURJ
- 48 «FUNNY PLACE TO
BE A TOURIST»
- 52 PALESTINA FOR ALLTID
- 56 KONTAKT

FRITT PALESTINA

er medlemsbladet til Palestinakomiteen i Norge. Bladet sendes også til alle bidragsytere til innsamlingen Palestina-solidaritet og Palestinakomiteens fadderordning. Meningsinnholdet i artiklene er den enkelte forfatters ansvar og representerer ikke nødvendigvis Palestinakomiteen i Norges syn.

Redaksjon:

Kathrine Jensen, ansv. redaktør
Line Snekvik, redaksjonssjef
Birte Bødtker, Art Director

Forsidebilde:

Vibeke Harper

Layout:

Birte Bødtker

Trykk:

Oslo Kongressenter/Servicesenteret

Redaksjonen for dette nummeret ble avsluttet 30.juni 2020.

Palestinakomiteen i Norge:

Frivillighetshuset,
Kolstadgata 1, 0652 Oslo
Telefon: 95 96 98 74
www.palestinakomiteen.no
www.boikottisrael.no
Organisasjonsnummer:
984.688.172

KONTINGENTSATSER:

VANLIG MEDLEM: kr 500
REDUSERT KONTINGENT: kr 250
UNGDOMSKONTINGENT: kr 100
(frem til fylte 19 år)
FAMILIEKONTINGENT: kr 500+200
(Kr 500 hovedmedlem + kr 200 pr ekstra medlem)

KONTONUMMER:

Hovedkonto:
0530 28 03112
Palestina-solidaritet:
0532 55 41263
Medlemskontingent:
0539 32 08831

SOLIDARISK KAMP MOT URETT, ANNEKTERING OG APARTHEID

KATHRINE JENSEN
Leder

April annonserte Israel at de ville starte annektering av Palestina 1. juli 2020. I skrivende stund er planen satt på vent. Israel bedyrer at det er på grunn av korona, men det er mer nærliggende å se det i sammenheng med de internasjonale reaksjonene på annektering.

Annektering betyr at verden igjen huser en apartheidstat og at palestinere igjen fordrives fra sine hjem. Spørsmålet er om grensa nå er nådd for at Israel kan bryte internasjonal lov, ignorere internasjonale fordømmelser og ufortrødent fortsette sitt koloniseringsprosjekt

uten konsekvenser. Det internasjonale samfunnet har denne gangen vært tydelig på å fordømme annekteringen, som er ulovlig.

Så det gjenstår å se om fordømmelsene følges opp med konkrete tiltak for å stanse Israels framferd. EU og Frankrike var raskt ute med å varsle diplomatiske reaksjoner på annektering, mens Irland og Luxembourg ønsker å diskutere økonomiske konsekvenser for Israel dersom annekteringen gjennomføres. I Storbritannia har 130 parlamentarikere oppfordret den britiske regjeringen til å vedta økonomiske sanksjoner dersom Israels regjering går videre med annekteringsplanene. Parlamentet i Belgia vedtok, med overveldende flertall, å ta internasjonalt initiativ for å hindre annektering og utarbeide en liste over effektive mottiltak som respons på israelsk annektering av palestinsk territorium. 1080 europeiske parlamentarikere fra 25 land, deriblant 11 norske stortingspolitikere, har signert et brev initiert av blant andre

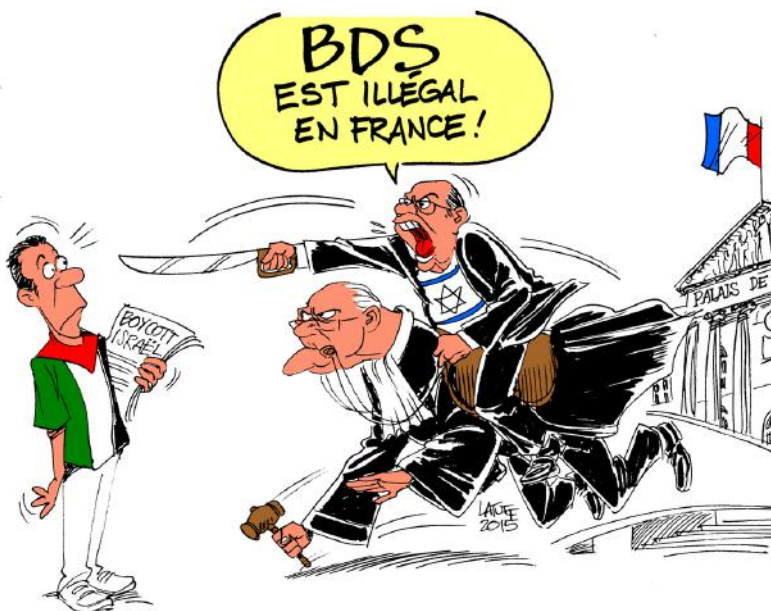
**«Så det gjenstår å se om
fordømmelsene følges opp
med konkrete tiltak for å
stanse Israels framferd»**

Avraham Burg, tidligere 'stortingspresident' i Israel. I brevet advares det om at dersom annekteringen får passere uten konsekvenser vil det oppmuntre andre stater med territorielle krav til å se bort fra internasjonal lov. 47 spesialrapportører fra FN har uttalt at det internasjonale samfunn umiddelbart må prioritere ansvarliggjøring og å få en slutt på straffefrihet for Israels brudd på folkeretten og at annekteringen er en visjon for apartheid i det 21. århundre. Til og med i Det hvite hus er det usikkerhet om hvorvidt Israels annektering skal støttes fullt ut. Her hjemme

har Palestinakomiteen i Norge, sammen med Fagforbundet, Fellesutvalget for Palestina og 26 andre organisasjoner,

levert et opprop med rundt 10 000 signaturer til utenriksminister Ine Eriksen Søreide med krav om at norske myndigheter må ta internasjonalt initiativ til å stanse Israels annektering av palestinsk land og ansvarliggjøre Israel for deres folkerettsbrudd. Som nyslått medlem i Sikkerhetsrådet er det Norges fordømte plikt å arbeide for respekt for folkeretten, inkludert humanitærretten og menneskerettighetene. Det er palestinerne som betaler prisen for det internasjonale samfunnets unnfalighet, og stadig fortsetter den lange kampen for å ikke viskes ut av verden. Palestinerne har valgt BDS – boikott, desinvesteringer og sanksjoner – for å oppnå en rettferdig fred og like rettigheter, og vår oppgave er å stå sammen med dem og støtte deres frihetskamp.

God sommer og fritt Palestina!

JURIDISK SEIER FOR BDS-KAMPANJEN

Den europeiske Menneskerettsdomstolen i Strasbourg avsa 11. juni en dom som kan omtales som en historisk seier for BDS-kampanjen. For å forstå dommen, må en tilbake til februar 2010, da Nicolas Sarkozy var president i Frankrike. Et direktiv som ble sendt til de franske domstolene i februar 2010, åpnet for å straffeforfølge personer som oppfordrer til boikott av israelske varer. En risikerte å bli bøtelagt for å ha sagt eller skrevet for eksempel dette offentlig: «Som forbruker kjøper jeg ikke israelske varer så lenge landet ikke respekterer internasjonal rett; jeg oppfordrer alle til å gjøre det samme for å utøve trykk på Israel med sikte på å få slutt på separasjonsmuren og koloniseringen.» I 2014 var allerede et hundretalls personer i Frankrike dømt på dette grunnlaget.

Elleve av de domfelte gikk rettens vei for å få dommen erklært ugyldig, men de tapte til slutt i Høyesterett i oktober 2015. Eneste utvei for de elleve, var å sende saken til Den europeiske Menneskerettsdomstolen som avsa sin dom 11. juni 2020. Den slår fast at dommen avsagt av Høyesterett i Frankrike var i strid med artikkel 10 i den europeiske konvensjonen om menneskerett. En boikottkampanje som er politisk motivert kan ikke likestilles med økonomisk diskriminering, understreker Menneskerettsdomstolen.

Det juridiske utfallet av saken er et politisk nederlag for israelske myndigheter som bruker mye ressurser for å sverte BDS-kampanjen, og et moralsk nederlag for alle som omtaler kampanjen som antisemittisme. Det er en seier for alle, verden over, som gjennom BDS-kampanjen krever en slutt på undertrykkningen av det palestinske folk.

Tekst: Daniel Ducroca

Kilder: france-palestine.org Le Monde

KONFERANSE: NÅR FOLKERETTEN BRYTES, 3. NOVEMBER 2020 I OSLO

Michael Lynk, FNs spesialrapportør for menneskerettighetssituasjonen på okkuperte palestinske områder, og Gideon Levy, forfatter og Haaretz-journalist, er blant innledere som

kommer på konferansen.

Også folkerettsekspert og jusprofessor Terje Einarsen deltar, i tillegg til representanter fra blant annet regjeringen, Stortinget, kirken, fagbevegelsen og forskningsmiljø.

Temaene vil være rettet mot folkerettens betydning, hvilke sanksjonsapparater vi har overfor land som vedvarende og alvorlig bryter folkeretten, og Norges rolle og forpliktelse for å fremme folkeretten og hindre brudd på internasjonal rett.

Konferansen er lagt til Oslo Kongressenter Folkets Hus.

Den starter kl 09.00 og avsluttes kl 15.30. Program offentliggjøres i løpet av sommeren

– følg med på

www.forsvarfolkeretten.no

LANDSMØTE 19.-20. SEPTEMBER

Det 33. landsmøtet i Palestinakomiteen i Norge finner sted 19.-20. september på Ingeniørenes Hus, Kronprinsens gate 17, 0251 Oslo.

Landsmøtet behandler prinsipielle saker vedrørende organisasjonen, som vedtekter, prinsippprogram og arbeidsprogram. Øvrige organisatoriske saker og aktuelle politiske saker står også på dagsorden.

Alle medlemmer kan fremme saker for landsmøtet, enten via lokallaget eller landsstyret. Sakene må være landsstyret ved AU i hende to måneder før avholdelse av landsmøtet. Alle medlemmer får oversendt saksbilag ved forespørsel.

På grunn av den pågående koronapandemien, er vi nødt til å sette et tak på antall medlemmer som kan overvære landsmøtet. Send en e-post til post@palestinakomiteen.no dersom du ønsker å delta som observatør. Førstemann til mølla-prinsippet gjelder. Vi gleder oss til et spennende landsmøte med gode politiske diskusjoner!

Johannes Wahl Gran
Foto: Lillehammer MDG

INNLANDET VISER VEI

Innlandet fylkesting vedtok 17. juni at fylkeskommunen gjennom sine anskaffelser ikke skal kjøpe varer og tjenester som åpenbart kommer fra stater som okkuperer andre områder i strid med folkeretten.

Fylkeskommunen skal også støtte opp under internasjonale ordninger som tydelig merker produkter med opprinnelsesland.

Forslaget ble fremmet av Johannes Wahl Gran (MDG) på vegne av SV og MDG.

- En ting er å si at vi ønsker rettferdighet, noe annet er å vise det gjennom innkjøp. Det offentlige handler inn for flerfoldige milliarder, så det gjør en forskjell hva skattepengene brukes til. Vi må støtte det vi vil ha mer av, framfor det vi mener er dårlig. Valg som gjøres i det offentlige gir også gjerne ringvirkninger til det private næringsliv og befolkningen. Derfor blir jeg veldig glad for vedtak som dette, sier Johannes Wahl Gran til Palestinakomiteen.

Palestinakomiteen gratulerer Innlandet med et flott og solidarisk vedtak. Vi håper andre fylkeskommuner lar seg inspirere!

VIL DU HELLER MOTTA FRITT PALESTINA PÅ E-POST?

Send en e-post til medlemsansvarlig på medlem@palestinakomiteen.no

HAR VI RIKTIG KONTAKT- INFORMASJON PÅ DEG?

Flere medlemmer har blitt kontaktet den siste tiden fordi vi har mangelfull kontaktinformasjon på dem. Vi oppfordrer de som ennå ikke har svart til å sende en e-post med oppdatert kontaktinformasjon til medlem@palestinakomiteen.no. På forhånd takk!

Dareen Tatour
Foto: Kathrine Jensen

PRIS
TIL
POET

Vi gratulerer den palestinske forfatteren Dareen Tatour, som er tildelt Den norske Forfatterforenings Ytringsfrihetspris for 2019.

Tatour er født i 1982 og er palestiner med israelsk statsborgerskap. Hun ble satt i husarrest av israelske myndigheter i 2018 og deretter dømt til fem måneders fengsel for såkalt «oppfordring til terrorisme» gjennom å ha publisert tre Facebook-poster og et dikt om Palestina på sosiale medier i 2015. *Les mer om Dareen Tatour på side 18.*

KUNST OG KULTUR-UTVALGET I PALKOM

Kunstnerne Marius Kolbenstvedt og Vibeke Harper har siden 2015 drevet Motforestillinger. Motforestillinger er en kunstnerisk plattform mot okkupasjon og segregering og de har gjennomført en rekke utvekslinger mellom palestinske, israelske og norske kunstnere, fundert på BDS. Marius og Vibeke driver kunst og kulturutvalget i Palkom og har masse spennende prosjekter på gang. Vi gleder oss over å ha fått de med på laget!

EN POET BAK MURENE

I fengslet møter jeg så mange folk
at det er umulig å telle:
Mordere og kriminelle,
tyver og løgnere,
de ærlige og de mistroiske,
de fortapte og forvirrede,
de elendige og de sultende.
Og så, de som er syke av hjemlengsel
til fedrelandet,
mitt fedreland
De som er født i smerte,
de som nektet å godta urettferdigheten
helt til de ble målløse av verdens tvang,
som barn når uskylden deres krenkes.
De vokste seg eldre,
nei, tristheten deres vokste,
og ble styrket av undertrykkelsen,
som herdede roser i salt jord.
De omfavnet kjærligheten uten frykt,
og ble fordømt, ikke for sine handlinger,
men for å erklære:

«Kjærligheten vår til dette landet er uten grenser.»

Så kjærligheten deres frigjorde dem.
Fengslet er for elskende, forstår du
I øyeblikk fylt av frykt og distraksjon
kryssforhørte jeg sjelen min:
«Hva med forbrytelsen min?»

Nå får jeg ikke tak i hva det skal bety.
Jeg sa dén ene tingen, ordet martyr,
og avslørte tankene mine;
Jeg skrev om den uretten,
som foregår her og nå.
Ønskedrømmer i blekk.

Et dikt skrev jeg...,
for jeg er en poet i fengsel,
en poet i «kunstens land».
Siktelsen har slitt ut kroppen min,
fra topp til tå

Jeg er anklaget for ord,
pennen er instrumentet mitt,
blekket – hjertets blod – er vitne
og leser anklagene.

Hør, min skjebne, mitt liv,
hør, hva dommeren sa:
Et dikt står tiltalt, sa hun
Diktet mitt transformeres til en forbrytelse.
I «frihetens land»,
er kunstnerens skjebne
fengsel.

(Av Dareen Tatour. Gjendiktet av Marius Kolbenstvedt)

REFLEKSJONER RUNDT TO TIÅR

*80- og 90-tallet var
to dramatiske tiår for
palestinerne.*

TEKST: HELGA HVIDSTEN

80-tallet var spesielt dramatisk. PLO og palestinerne var under angrep i Libanon, og Israel invaderte Libanon i 1982 med det mål for øyet å drive ut PLO. Det lyktes de med. Massakrene i Sabra og Shatila sjokkerte en hel verden. Leirkrigene med angrep fra den shiamuslimske militsen Amal var også svært dramatiske. Mot slutten av tiåret, i 1987, startet den første intifadaen i Palestina.

AKTIVT BOIKOTTARBEID

Det var mye oppmerksomhet rundt helseteamene og kriseteamene våre i Libanon. Mindre kjent er det at Palestinakomiteen også hadde solidaritetsarbeidere i Palestina. Faglig Utvalg ble etablert tidlig på 80-tallet og arbeidet for å få kontakt mellom LO og PGFTU (Palestinian General Federation of Trade Unions, del av PLO).

Allerede den gangen hadde vi et aktivt arbeid for boikott av israelske varer. Vi hadde også aktivt kvinnevernet arbeid, og arbeidet for at Norge skulle anerkjenne PLO som det palestinske folkets representant.

I 1990 invaderte Irak Kuwait. USA gikk til angrep, drev ut Irak og innførte harde og ødeleggende sanksjoner. Palestinakomiteen tok avstand fra Saddam Hussein, men støttet det irakiske folket som led under blokaden. Vi hadde en del aktivitet for Irak, blant annet arrangerte vi en studietur dit i '98.

Den første intifadaen fortsatte inn i begynnelsen av 90-tallet, men mistet gradvis sin kraft.

Her hjemme jobbet Palestinakomiteen blant annet med et opprop mot en kulturavtale mellom Norge-Israel og en konferanse om palestinske barn.

OSLO-AVTALEN

Petter Bauck skriver grundig om Oslo-avtalen i dette nummeret. Ingen i Palkoms ledelse klarte å sette seg ordentlig inn i avtalen. Svært mange – både i ledelse og blant aktivister – var helsearbeidere, og ikke statsvitere. I avisene var det lite fokus på hva avtalen innebar og mer fokus på hvilken viktig rolle Norge hadde spilt. Gene-

Aktivister fra Palestina-komiteen på 80-tallet.

relt var det stor begeistring for avtalen i Norge. Det var vanskelig å ikke bli revet med i fredsrus, men vi var skeptiske, og ble kritisert for det. Yasir Arafat, Shimon Peres og Yitzhak Rabin mottok Nobels fredspris i 1994. Leder av Palestinakomiteen gjestet fredsprisutdelingen, men utenfor hadde vi stands der vi rettet søkelys på at Israel allerede trenerte avtalen. Og dessverre har vi fått rett.

ENDRING I SOLIDARITETSARBEIDET

Utover 90-tallet dukket det opp motsetninger som gjaldt forholdet mellom humanitær bistand og solidaritetsarbeid. Helseteamene startet på 70-tallet som et solidaritetsprosjekt finansiert med innsamlede midler. Fra tidlig 80-tall begynte man å få Norad-støtte, og vi samarbeidet med Norge og den Palestinske Røde Halvmåne. Finansiering fra Norad gir føringer, og helseteamene skiftet karakter. Bistandsaspektet kom i forgrunnen og solidaritetsaspektet fikk mindre betydning. Det var også mange andre prosjekter med blandet bistands- og solidaritetskarakter i samarbeid med den Palestinske Røde Halvmåne. I siste halvdel av 90-tallet ble helseteamene avsluttet, ikke uten protester. Det var først på 2000-tallet at solidaritetsarbeidet i Libanon fikk den formen det har i dag.

Medlemstallet økte etter Israels invasjon av Libanon i 1982 og i forbindelse med den første intifadaen, men sank fra midten av 90-tallet. Mange trodde at solidaritetsarbeidet ikke var så viktig lenger etter Oslo-avtalen. Noen mente at Palestinakomiteen var for politisk radikal og at vi skremte bort folk; organisasjonen burde legge mer vekt på det humanitære og tilstrebe en tverrpolitisk profil. Synet vant ikke frem.

Israel har alltid vært vår beste verver. Den andre intifadaen, nye angrep på Libanon og på Gaza førte til en eksplosiv vekst i medlemstallet, fra rundt 900 i 1990 til over 4000 i dag. Vi har arbeidet jevnt for så å være forberedt når medlemmene strømmer til. Kanskje du kan verve en venn i sommer?

Yitzhak Rabin, Bill Clinton og Yasir Arafat
foran Det hvite hus 13. september 1993.

OSLO- AVTALEN *til besvær?*

TEKST: PETTER BAUCK

*Mange trodde at Oslo-avtalen ville løse
«alle konflikters mor» da den ble signert i 1993.
Men kritikerne var der helt fra starten.
Nå har Israel gravlagt Oslo-avtalen og
truer med annektering.*

Oslo-avtalen ¹ mellom PLO, som representant for det palestinske folket, og Israel, ble undertegnet 13. september 1993. Mange trodde at avtalen var et uttrykk for gjennombrudd i arbeidet for en fredelig løsning på konflikten som oppsto i kjølvannet av FNs Generalforsamlings vedtak i 1947 om å dele det britiske mandatområdet Palestina mellom en jødisk stat og en stat for den arabiske befolkningen.

FNS DELINGSVEDTAK FRA 1947

FNs delingsplan tilgodeså jødene, som utgjorde en tredjedel av befolkningen og eide under sju prosent av arealet, 56 prosent av territoriet. Palestinerne, som utgjorde to tredjedeler av befolkningen og eide over 90 prosent av arealet, skulle få 44 prosent av territoriet, delt i den nordlige delen av mandatområdet med blant annet Nazareth, Vestbredden og Gaza. ² Jerusalem skulle forbli en internasjonal by under FNs kontroll. ³

Med krigen mellom staten Israel og de arabiske naboene fra 1948-49 erobret Israel ytterligere 22 prosent av arealet og fikk kontroll over 78 prosent. Jordan tok kontroll over Vestbredden og Øst-Jerusalem, Egypt over Gaza. Allerede før krigen startet hadde sionistiske terroristorganisasjoner massakrert og tvunget palestinere på flukt fra sine landsbyer. Rundt 726.000 palestinere, 75 prosent av den arabiske befolkningen i det britiske mandatområdet, ble ifølge FN flyktninger i denne perioden, som palestinere kaller Nakba eller «katastrofen». ⁴

Israel ble medlem av FN i desember 1949. I medlemskapsprosessen måtte Israel forplikte seg til å la flyktningene returnere til sine hjem eller kompensere dem. ⁵

Med krigen i 1967 tok Israel kontroll over områdene Jordan og Egypt hadde okkupert. Hele det britiske mandatområdet var nå under kontroll av Israel.

Uten å dvele ved flere av konfliktene mellom Israel og nabostatene, alle med røtter tilbake til FNs delingsvedtak i 1947, hopper jeg til opptakten til Oslo-avtalen fra 1993.

NORGE, ISRAEL OG PALESTINERNE

Det begynte med revolusjonen i Iran i 1979, hvor Sjahan ble kastet og Khomeini innsatte et

islamsk styre i landet. Med ett var oljeforsynin- gene til staten Israel i fare. Iran hadde vært en viktig leverandør. Ikke lenger. Da tok amerikanske myndigheter kontakt med norske myndigheter. Norge hadde jo nettopp startet på sitt oljeeventyr. Kunne Norge sikre Israel olje? I og med at Norge hadde en større kontingent soldater i regi av FN i Sør-Libanon, og palestinernes PLO hadde sitt hovedsete i Beirut, ble Norges daværende Charge d'affaires i Beirut Hans Wilhelm Longva bedt om å legge fram saken for Yasir Arafat, sjefen i PLO, og høre hans mening om norske oljeforsyninger til Israel. For Norge var det maktpåliggende å ha et godt forhold til palestinere for å trygge situasjonen for de norske soldatene i området. Arafats svar kom raskt. Han hadde ingen innsigelser. Men en gang i framtida forventet han at Norge, som en motytelse, bidro til å legge til rette for en bakkanal for en dialog mellom Israel og PLO. Longva har fortalt om dette i et lengre intervju med Al Jazeera i 2013. ⁶

I 1987 brøt den første Intifadaen løs i de okkuperte områdene. Gjennom sivil ulydighet viste palestinere sin holdning til okkupanten Israel. Til forskjell fra tidligere kriger i området, ble okkupasjonens sanne vesen kringkastet til en hel verden. For Israel resulterte dette i et betydelig omdømmetap.

OSLO-AVTALEN

Oslo-avtalen i 1993 ble tilrettelagt fra norsk side. Bevegrunnene for den norske rollen var mange og sammensatte.

Norge og det norske Arbeiderpartiet hadde fra staten Israels opprettelse i 1948 en meget tett kontakt med landets ledelse og fagbevegelse. Trygve Lie, som FNs første generalsekretær, og tidligere norske forsyningsminister og utenriksminister, spilte en instrumentell rolle forut for avstemningen i FNs Generalforsamling i 1947. Dette står i sterk kontrast til den antisemittismen som blant andre Lie ga uttrykk for før og under den andre verdenskrig som medlem av regjeringen. ⁷

Ikke minst gjennom Den sosialistiske internasjonale hadde Arbeiderpartiet etter hvert utviklet et stadig nærmere forhold til Fatah, palestinernes dominerende politiske organisasjon. Med ▶

Norges deltakelse i FNs fredsbevarende styrker i Libanon, vokste behovet fram for et stadig tettere forhold til PLO og Fatah i Beirut.

Fagbevegelsens forskningsinstitutt FAFO, etablert i 1982, spesialiserte seg blant annet på levekårsundersøkelser. Lederen fra starten var sosiologen Terje Rød-Larsen. I 1989 flyttet han til Kairo med sin kone Mona Juul, som ble utstasjonert ved ambassaden i Kairo. Under tiden i Kairo initierte Terje Rød-Larsen arbeidet med levekårsundersøkelser blant palestinerne i Gaza, Vestbredden og Øst-Jerusalem. Et betydelig kontaktnett ble etablert blant palestinere og israelere.

For Norge hadde rollen som fredsmekler og fredsskaper internasjonalt vokst fram som et stadig viktigere utenrikspolitisk virkemiddel. Norge var ikke bare landet som delte ut Nobels Fredspris hvert år, men et land som kunne bistå og tilrettelegge for fredsdialoger og fredsprosesser i ulike land. Etter hvert, med Oslo-avtalen (1993), fredsavtalen i Guatemala (1996) og våpenhvileavtalen i Sri Lanka (2002), framsto Norge som en langt mer interessant samtalepartner internasjonalt for de store, i Washington, Paris, London, Berlin og andre hovedsteder. Rollen som fredsmekler og tilrettelegger fikk en egenverdi i seg sjøl, uavhengig av hvordan det etter hvert skulle gå med flere av disse freds- og våpenhvileavtalene.

8

Som nevnt hadde Norge allerede i 1979 etablert en forståelse med ledelsen i PLO og Fatah, Yasir Arafat, at Norge, når det viste seg opportunt og interessant, skulle bidra til å tilrettelegge for en bakkanal mellom PLO og Israel.

Men Oslo-avtalen kom ikke minst i stand ut fra sammenfallende interesser mellom Israel og PLO-ledelsen, nå stasjonert i Tunis. For Israel hadde konflikten med palestinerne, den første Intifadaen, som kom inn i stuene verden over gjennom fjernsynet, og rollen som okkupant betydelige konsekvenser, ikke minst internasjonalt. Israel hadde behov for å styrke sitt internasjonale omdømme. For PLO-ledelsen førte den første Intifadaen til at de mistet kontrollen over den aktive sivile motstanden som fant sted

i de okkuperte områdene. Motstandskomiteene ble etablert som paraplyorganisasjoner på Vestbredden og i Gaza, hvor alle de palestinske fraksjonene inngikk, også Hamas, og de opererte ganske uavhengig av PLO i Tunis. Hvordan komme i førersetet igjen var en diskusjon som gikk aktivt mellom PLOs kadre i eksil.

Resultatet kjenner vi. Etter betydelig dragkamp ble Oslo-avtalen undertegnet på plenen utenfor Det hvite hus i Washington 13. september 1993. Arafat og Israels statsminister Rabin tok hverandre i hendene. En ny dynamikk i konflikten, som oppsto etter FNs vedtak om å dele det britiske mandat-området i 1947, var en realitet. For mange, både i Israel og de palestinske områdene, var et nytt håp tent. Kritikerne var der helt fra starten. Sentral var den palestinsk-amerikanske professoren Edward Said.

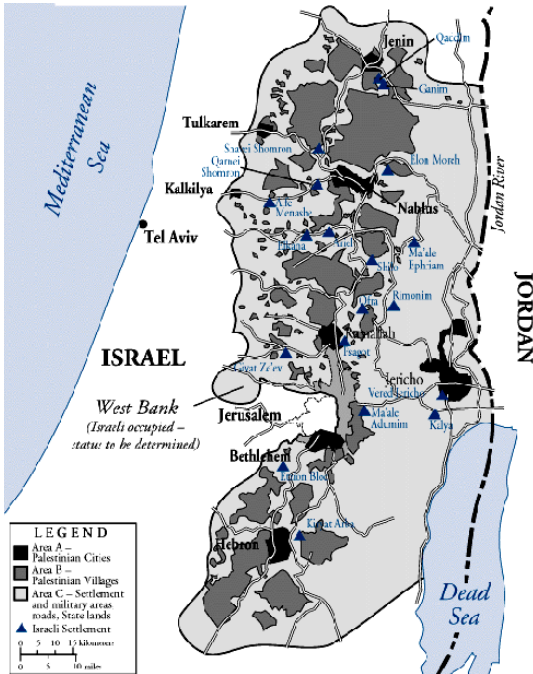
HVA BLE DE UMIDDELBARE KONSEKVENSENE AV OSLO-AVTALEN?

For Israel betød avtalen et betydelig styrket renommé internasjonalt. Landet framsto som tilhenger av en avtale om fred med palestinerne og en tostattsløsning. Mange temaer forble uløst, som skjebnen til flyktningene i nabolandene og andre deler av verden, som nå hadde økt i antall fra 726.000

til rundt 7 millioner, den framtidige statusen til Jerusalem og ikke minst spørsmålet om Øst-Jerusalem som palestinerne hovedstad.

For PLO og Fatah fikk avtalen den umiddelbare konsekvensen at ledelsen i eksil kunne flytte tilbake til de okkuperte områdene, i første omgang Gazastripen og Jeriko by i Jordandalen, seinere de palestinske byene på Vestbredden. Ledelsen i den første Intifadaen i de okkuperte områdene, den unge garden, ble enten kooptert i den nye ledelsen eller skjøvet ut i mørket. Eksilpalestinerne tok over kontrollen, ofte omtalt som den gamle garden. Gjennom omfattende internasjonal støtte ble det etter hvert bygd opp en betydelig statsadministrasjon i en stat som fortsatt kun eksisterte i folks drømmer, mens okkupasjonen vedvarte i virkeligheten.

Utviklingen gikk ikke helt som palestinerne

Til venstre kart over Palestina og Israel i henhold til Oslo-avtalen, til høyre Palestina slik Trump ser det for seg i «fredsplanen» sin.

hadde ønsket. Den gradvise tilbaketrekningen av de israelske okkupasjonsstyrkene fra det som skulle bli den palestinske staten fram mot 1996, som var del av avtalen, ble aldri en realitet. De palestinske myndighetene overtok etter hvert det administrative ansvaret for de tett befolkede områdene på Vestbredden og i Gaza (A og B-områdene). Israelske styrker kunne når som helst trenge inn i de palestinske byene for å ødelegge, arrestere eller likvidere.

Samfunnet ble drevet fram med internasjonal støtte, mens Israel slapp unna sine internasjonale forpliktelser som okkupant. Ikke minst sikkerhets samarbeidet mellom Israel og de palestinske sikkerhetsstyrkene ble vektlagt. I realiteten fungerte og fungerer de palestinske sikkerhetsstyrkene som en forlenget arm av den israelske okkupanten. Eliten i den palestinske staten ble raskt helt avhengige av den internasjonale støtten som basis for sin eksistens og stadig større rikdom.

Manglende framgang i fredsprosessen med Israel og voksende misnøye med en stadig mer egenrådlig og korrupt ledelse på palestinsk side,

lå til grunn for utbruddet av den andre Intifadaen i slutten av september 2000. Den israelske statsministeren Sharons besøk ved Klippemoseken i Jerusalem var kun gnisten som antente en brann. Til forskjell fra den første Intifadaen, ble dette folkelige opprøret preget av væpnede aksjoner og sjølmordsbombere. Fra israelsk side ble stridsvogner og bombefly tatt i bruk.

Med den andre Intifadaen kom de første utsagnene om at Oslo-avtalen var død. Utviklingen fram til 2000 ble for stadig flere et bevis på at okkupanten Israel ikke var villig til å gi opp store deler av de okkuperte områdene. En blanding av religiøse og sikkerhetsmessige argumenter ble anført som grunn til at betydelige deler av Vestbredden måtte forbli del av det landet jødene var blitt lovet fra Gud. Det har etter hvert også kommet fram at allerede før staten Israels opprettelse i 1948, ble det på sionistisk side diskutert hvordan man skulle ta kontroll over stadig større deler av det tidligere britiske mandatområdet. Konturene av et kolonialistisk prosjekt er blitt stadig tydeligere.¹⁰

Under dekke av å representere Guds ord, fikk denne politikken solid støtte fra et hold som ofte har blitt oversett, nemlig kristensionistene eller de evangelisk kristne. Ikke minst i USA utgjør de en betydelig velgergruppe, viktigere enn de jødiske.¹¹ Etter deres overbevisning skal jødene og staten Israel bistå med å «rense» det lovede landet før Messias' tilbakekomst. Det er muslimene, eller palestinerne, som jo både er muslimer og kristne, som skal ryddes unna. At jødene, den dagen Messias kommer tilbake, må velge mellom å konvertere til kristendommen eller lide samme skjebne som palestinerne, blir det ikke snakket så mye om. Men for jødene skal jo Messias fortsatt komme for første gang. Så enkelt kan det sies. Det er en grunn til at Israels framferd overfor palestinerne i de okkuperte områdene ikke vekker den samme avskyen i mange kretser. For det er «en nødvendighet» påtvunget av Gud. Da betyr internasjonale konvensjoner og menneskerettighetene lite eller ingenting.

Oslo-avtalen er død – eller er den det? Fortsatt er det mange, blant annet i norske politiske kretser, som er av den oppfatningen at Oslo-avtalen lever videre på tross av alle tilbakeslagene. På sett og vis har de til en viss grad rett, i den forstand at Oslo-avtalen fastslår palestineres rettigheter som et folk, til en stat, og til de samme rettighetene som andre mennesker på denne kloden. Den peker på forhandlinger som veien fram mot en slik situasjon. Her har avtalen, etter min mening, feilet totalt. Begge sider kan kritiseres for ikke å ha fulgt opp sine forpliktelser fullt ut, men det kan ikke være tvil om at Israel har vært – og er – den store synde-bukken når det gjelder å bryte med avtalens intensjoner, slik de også har brutt forpliktelsene de inngikk da de ble medlem av FN i 1949.

HVORFOR GIKK DET SLIK?

Forklaringene er mange. Jeg skal peke på noen utvalgte årsaker som jeg mener har vært og er svært viktige:

Intensjonene bak Oslo-avtalen i 1993 var positive. Det var et ønske om å finne en politisk

vei ut av «konfliktens mor», som den israelsk-palestinske konflikten ofte blir kalt.

Fra norsk side var rollen som tilrettelegger og etter hvert som aktiv fredsforhandler (under utenriksminister Holst) preget av betydelig naivitet og underliggende sterke bånd til staten Israel.

Til dels kom denne «partiske» rollen som tilrettelegger av det faktum at Israel var en betydelig militær og økonomisk makt, mens palestinerne var den svake part. Norge hadde lite å stille opp med for å balansere ut denne ulikeverdigheten.

Når avtalen først var i havn, kunne Norge fortsette å sole seg i resultatet, uavhengig av hva som skjedde på bakken. Israel kunne høste internasjonalt gjennom et langt mer positivt omdømme. Og den palestinske ledelsen kunne utvikle sitt levebrød gjennom lukrative monopoler, og solide posisjoner i det offentlige og innen privat sektor.

Under dekke av sikkerhetsargumenter og etter hvert «kampen mot terror» kunne Israel fortsette sitt koloniale prosjekt og befeste sine posisjoner, ikke minst på Vestbredden og i Øst-Jerusalem. Gaza trakk de seg ut av i 2005, ikke minst fordi de to millionene som bor der ville utgjøre en trussel i den demografiske krigen. Uten Gaza ville Israel med full kontroll over

«Kolonitida var jo en tid
vi trodde lå bak oss»

Vestbredden og Øst-Jerusalem fortsatt ha et jødisk befolkningsflertall.

Vi er kommet fram til 2020, 27 år etter at Oslo-avtalen ble undertegnet. I dag er de som fortsatt tror på avtalen blitt enda færre. Israel har annonsert at de vil starte annekteringen av betydelige deler av Vestbredden, i første omgang deler av de såkalte C-områdene (61 prosent av Vestbredden) som kom under israelsk administrativ og sikkerhetsmessig kontroll ifølge Oslo-avtale II,¹² men som i strid med avtalens tidsplan aldri er blitt overført til palestinsk kontroll.

De vil ha kontroll over grenseområdene mot Jordan, noen av de viktigste jordbruksområdene i et framtidig Palestina.¹³ De vil ha kontroll over vannressursene, som ikke minst finnes under Vestbredden. De vil sannsynligvis også

ha kontroll over mulige oljeressurser, som skal finnes under deler av Vestbredden.

Statsminister Netanyahu har fått støtte til sine planer om annekasjon fra president Trump. Tidligere har Trump godkjent annekasjonen av Golanhøydene, okkupert syrisk land, og han har flyttet USAs ambassade til Jerusalem, en handling som også undergraver forsøkene på en forhandlingsløsning. Om ikke andre har det, så har president Trump effektivt drept Oslo-avtalens bokstav og ånd. Utrolig å tenke på at det var på plenen utenfor Det hvite hus at den ble undertegnet i 1993.

HVA NÅ?

Reaksjonene på Israels planer om annekasjon har ikke latt vente på seg.

Palestinske myndigheter har annonsert at de bryter alt samarbeid med Israel og USA, også sikkerhetssamarbeidet med Israel.¹⁴ Dette har de gjort før uten at noe har skjedd. Vil det samme skje igjen?

Internasjonalt er det betydelige reaksjoner,¹⁵ ikke minst i Europa og fra EU. Også norske myndigheter har markert seg. USA på sin side ser på dette som en del av deres store fredsplan for området og en slutt på konflikten.

I Israel er det viktige stemmer som advarer mot utviklingen, ikke minst ut fra en sikkerhetsmessig vurdering. En ny Intifada vil ikke nødvendigvis tjene israelske interesser, ikke minst internasjonalt. Annekasjon kan bety at de palestinske myndighetene opphører å eksistere og at betydelig internasjonal støtte forsvinner. Kostnadene ved okkupasjonen og annekasjonen vil da falle på Israel. Husk at det internasjonale samfunnet, direkte og gjennom UNRWA, FN's spesialorganisasjon for de palestinske flyktningene, faktisk siden 1967 har betalt betydelige deler av utgiftene til helsetjenester og utdanning for palestinerne i de okkuperte områdene.¹⁶

I den palestinske opinionen er meningene delte. Tilliten til palestinske myndigheter og eliten er tynnslitt. Splittelsen mellom PLO og Fatah på Vestbredden og Hamas i Gaza svekker mulighetene for en samlet opptreden. Stadig flere taler for en enstatsløsning for to folk med

like rettigheter. Oslo-avtalen og ideen om en tostatsløsning blir en stadig mer naiv visjon.

HVA ER REALISTISK?

Den internasjonale støtten til en sjølstendig palestinsk stat er tuftet på en sterk forpliktelse til forsvar for verdens eneste jødiske stat, Israel. Ikke minst gir den sittende norske regjeringen tydelig uttrykk for dette gjennom å nevne styrket samarbeid med Israel spesielt i regjeringsplattformen.

I Granavolden-erklæringen fra 2019 heter det:

- Legge til grunn en balansert holdning til Midtøsten-konflikten, aktivt støtte målet om Israel og Palestina som to stater innenfor sikre og internasjonalt anerkjente grenser, og støtte opp under demokratisk utvikling i Midtøsten.

- Legge til rette for styrket forsknings- og utviklingssamarbeid, handel, turisme og kulturutveksling med Israel. Regjeringen anser ikke boikott av Israel som et bidrag til dialog, forståelse og en fredelig utvikling i Midtøsten.

- Markere en tydelig kritisk linje overfor alle former for antisemittisme og aktivt motarbeide økonomiske bidrag til terrorisme, inkludert fangelønn.¹⁷

For palestinerne er ulike former for motstand mot den vedvarende israelske okkupasjonen og annekasjonen en sannsynlig utvikling. Om man vil få en tredje Intifada gjenstår å se. Mye vil avhenge av om de politiske organisasjonene makter å samles om en felles nasjonal plattform. Uansett vil dette stille Israel overfor en betydelig økt sikkerhetsrisiko. Det kan ikke utelukkes at vi vil bli vitner til nye bølger med sjølmordsbombere. Mange palestinere vil oppleve at de ikke har noe å tape om de skal beholde et snev av menneskelig verdighet og framtidshåp.

En rekke arabiske land i regionen har advart mot en utvikling i tråd med de israelske planene. Jordan har truet med å si opp fredsavtalen med Israel.¹⁸ Men all erfaring tilsier at arabiske land er de siste som vil sette hardt mot hardt. Faren er nok større for at flere av de arabiske landene vil oppleve økt intern uro.

I skrivende stund gjenstår det å se om Israel vil sette planene om annekasjon av deler av Vestbredden fra 1. juli 2020 ut i livet.¹⁹ Men det kan

absolutt ikke utelukkes. Det er en samlet regjering som står bak et slikt skritt. Men som den israelske journalisten Gideon Levy sier, så skjer det kun om USA og president Trump vil. Og Trump sikter mot gjenvalg i november 2020. Da vil de evangelisk kristne velgerne i USA veie tungt.

For palestinerne blir spørsmålet om truslene om brudd i samarbeidet med Israel skal bli en realitet. Som en følge av et brudd i samarbeidet må de også vurdere om palestinske myndigheter har utspilt sin rolle og bør legges ned. Videre må dialogen mellom de ulike palestinske politiske organisasjonene, inklusive Hamas, etableres for et nasjonalt samlet svar på Israels politikk. Uten en slik samling vil mulighetene for et samlet svar på utfordringene forbli mikroskopiske.

For palestinernes venner internasjonalt blir spørsmålet hvordan man best skal reagere på en fortsatt israelsk okkupasjon, forsterket med annekasjon av deler av Vestbredden, i tillegg til Jerusalem. Tiden siden Oslo-avtalen ble undertegnet i 1993 har tjent som en 27 år lang læretid. Om man ikke har mistet troen på Israels intensjoner, om man ikke har gjennomskuet det koloniale prosjektet staten Israel er tuftet på, så må man ta ansvaret for at Midtøsten vil gå enda mer turbulente tider i møte, og det palestinske folket vil utsettes for enda større lidelser. Ikke bare har Oslo-avtalen vist seg å ha liten eller ingen verdi. Den framstår faktisk som det største forræderiet mot det palestinske folket siden FN-vedtaket om å dele det britiske mandatområdet i 1947.²⁰ Også internasjonale konvensjoner, om krig og om menneskerettigheter, blir undergravd. Det snevet av internasjonalt styresett, som statene har bygd opp, mister siste del av sin legitimitet.

Samtidig vil verdens ledere bli assosiert med verdens nyeste apartheidstat; Israel. Etter hvert gikk mange land, ikke minst i Europa, sammen om å bekjempe apartheidregimet i Sør-Afrika. Nå står de i fare for å gå sammen om å støtte opprettelsen av en ny apartheidstat i Midtøsten. Dette kan bli Oslo-avtalens ettermæle.²¹

NYE VIRKEMIDLER MÅ TAS I BRUK

Da den siste resolusjonen som fordømte de israelske bosettingene i Palestina ble vedtatt i FN's Sikkerhetsråd i desember 2016, la Obamas USA

ikke ned veto. Ukraina satt da i Sikkerhetsrådet. Den ukrainske regjeringen grunn gav sin stemmegivning med at de måtte opptre konsekvent og stemme for resolusjonen om de i det hele tatt skulle ha en sjans til å få tilbake kontrollen over Krim. Halvøya ble jo annektert av Russland to år tidligere, noe som resulterte i omfattende sanksjoner mot Russland.²² Land som sier at de kjemper for et sterkt internasjonalt styresett og respekt for internasjonale lover og konvensjoner, vil nå bli konfrontert med sin egen dobbeltmoral. Alternativt må de endre holdningen til Israel og arbeide for sanksjoner.

Dialog og forhandlinger har gjennom 27 år vist seg ikke å føre fram til en akseptabel løsning på konflikten i Midtøsten. Israel har ikke vist seg rollen som partner i en dialog verdig. Den palestinske ledelsen har etter hvert blitt mer opptatt av sin personlige rolle og rikdom framfor det palestinske folkets interesser. Om verdens regjeringer ønsker å unngå en ny volds-spiral og framveksten av en ny apartheidstat, må nye virkemidler tas i bruk.

Boikott av israelske varer og israelsk deltakelse i ulike fora som Eurovisjonen, ulike idrettssammenhenger og handelssamarbeid, blir møtt med skremselfpropaganda om antisemittisme. Men det er nettopp økonomien som vil være Israels akilleshæl. Behovet for styrket renommé internasjonalt, ikke minst for å styrke muligheten for økonomisk samkvem med flere land, var en viktig beveggrunn for at Israel gikk inn i samtalen som ledet fram til Oslo-avtalen. Når israelske myndigheter nå har gravlagt Oslo-avtalen, bør det ikke være unaturlig å la dem forstå at det vil ha økonomiske og politiske konsekvenser.

Med annekasjon og fortsatt okkupasjon av de palestinske områdene, vil okkupasjonsmyndighetenes forpliktelser for befolkningen i de okkuperte områdene raskt bli en alvorlig belastning på det israelske budsjettet. Det internasjonale samfunnet har fram til nå betalt utgiftene gjennom sine bistandsoverføringer. En klar melding om at en framforhandlet tustatsløsning eller en stat for to folk med like rettigheter er det eneste det internasjonale samfunnet aksepterer, hvis ikke vil man innføre økonomiske sanksjoner, er det eneste som kan få Israels politiske ledere til å

revurdere sine politiske og koloniale ambisjoner.

Kolonitida var jo en tid vi trodde lå bak oss. Og så ser vi at politiske ledere og økonomiske ledere over hele verden aktivt støtter opp om en ny aktiv kolonialisme, denne gangen under dekke av forsvar for det jødiske folkets rettigheter, kampen mot terror og religiøse anfektelser om rensing av «det lovede landet».

De som ofres er palestinerne. I 2020. Som i 1947 og 1993.

Spørsmålet vi må stille oss, er om den israelske regjeringen ved å gå et skritt videre i sitt koloniale prosjekt og annektere store deler av Vestbredden, både vil tvinge seg sjøl til å betale kostnadene for helsestell, skole og andre tjenester til flere millioner palestinere, og tvinge verdens politiske ledere til å revurdere sin unnfalleshhet når det gjelder Israels kolonialisme som vanskelig kan kalles noe annet enn apartheid.²³

PETTER BAUCK

- Rådgiver/seniorrådgiver i Norad 1989-2000
- Ambassaderåd og nestleder på Det norske Representasjonskontoret til Palestinske myndigheter fra 2000 til 2003
 - Master i Vold, konflikt og utvikling på SOAS i London 2005
 - Seniorrådgiver i Norad 2005-2016
- Ambassaderåd utvikling ved ambassaden i Kyiv, Ukraina 2016-2020

FOTNOTER:

- 1) Oslo-avtalen eller avtalene ble undertegnet i 1993 (Prinsippavtalen) og 1995 (Interim-avtalen). Den første var en gjensidig anerkjennelse. Israel anerkjente PLO som palestineres representant. PLO anerkjente Israel som land. Et begrenset palestinsk sjølstyre som omfattet Gaza og Jeriko ble nedfelt. Den andre utvidet det palestinske sjølstyret til å omfatte de store byene på Vestbredden med tre prosent av arealet og 36 prosent av befolkningen (A-området). B-området var 25 prosent av arealet og omfattet 60 prosent av befolkningen. Her skulle palestinerne ha ansvar for skole og helse med mer, mens Israel hadde ansvar for sikkerhet. Det resterende var C-området, hvor blant annet de israelske bosettingene ligger. Der skulle Israel ha full kontroll. Ifølge Oslo 2 skulle så områder overføres fra B til A og fra C til B. Det siste skjedde ikke. I dag er det i C-området at Israel planlegger annekteringen.
- 2) <https://www.palestinereembered.com/Acre/Maps/Story573.html>
- 3) <https://www.fn.no/Konflikter/Palestina>
- 4) Ilan Pappé; The Ethnic Cleansing of Palestine, 2007
- 5) UN General Assembly, Application of Israel for admission to membership in the United Nations, 1949 <https://unispal.un.org/UNISPAL.NSF/85255e950050831085255e95004fa9c3/1db943e43c280a26052565fa004d8174?OpenDocument>
- 6) Al Jazeera 2013, The Price of Oslo, <https://www.aljazeera.com/programmes/aljazeera-world/2013/09/2013910121456318891.html>
- 7) Odd Karsten Tveit; Gudfaren. Trygve Lie. Gudfaren som svikket FN, 2018
- 8) Hilde Henriksen Waage, Champions of Peace? Tools in Whose Hands? Norwegians and peace Brokering in the Middle East i Bauck og Omer; The Oslo Accords. A Critical Assessment, American University Press, Kairo, 2017, <https://www.amazon.com/Oslo-Accords-Critical-Assessment/dp/9774167708>
- 9) Petter Bauck, The Oslo Accords: A Common Savior for Israel and the PLO in Exile? i Bauck og Omer; The Oslo Accords. A Critical Assessment, American University Press, Kairo, 2017,
- 10) Ilan Pappé, Revisiting 1967: The False Paradigm of Peace, Partition, and Parity i Bauck og Omer; The Oslo Accords. A Critical Assessment, American University Press, Kairo, 2017
- 11) Laura Dawn Lewis, A War of Ideas: The American Media on Israel and Palestine post Oslo i Bauck og Omer; The Oslo Accords. A Critical Assessment, American University Press, Kairo, 2017
- 12) [https://en.wikipedia.org/wiki/Area_C_\(West_Bank\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Area_C_(West_Bank))
- 13) Al Jazeera, Palestinians fear displacement from an annexed Jordan Valley, 19.6.2020, <https://www.aljazeera.com/news/2020/06/palestinians-fear-displacement-annexed-jordan-valley-200619074130453.html>
- 14) <https://www.theguardian.com/world/2020/may/20/palestinian-leader-mahmoud-abbas-ends-security-agreement-with-israel-and-us>
- 15) Richard Falk i Al Jazeera; <https://www.aljazeera.com/indepth/opinion/gangster-geopolitics-israel-annexation-plans-200511154825347.html>
- 16) Gideon Levy i Haaretz-podcast; <https://omny.fm/shows/haaretz-podcast/4-5-2020-levi-and-anshel>
- 17) <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/politisk-plattform/id2626036/#utenriks>
- 18) <https://www.aljazeera.com/news/2020/05/jordan-warns-israel-massive-conflict-annexation-200516035706236.html>
- 19) Al Jazeera om Israels alternative strategier for annekasjon: <https://www.aljazeera.com/news/2020/06/israel-set-annex-one-third-occupied-west-bank-200621131147510.html>
- 20) Petter Bauck, The Oslo Accords: A Common Savior for Israel and the PLO in Exile? i Bauck og Omer; The Oslo Accords. A Critical Assessment, American University Press, Kairo, 2017
- 21) Alon Liel i Foreign Policy februar 2020; <https://foreign-policy.com/2020/02/27/trumps-plan-for-palestine-looks-a-lot-like-apartheid/>
- 22) <https://www.unian.info/politics/1697361-ukraine-explains-its-support-for-un-resolution-on-israel.html>
- 23) Gideon Levy i Haaretz: <https://www.haaretz.com/opinion/premium-let-israel-annex-the-west-bank-it-s-the-least-worst-option-for-palestinians-1.8833755>

HVORFOR FORSVARE FOLKERETTEN?

Det er liten vilje, verken i Israel eller internasjonalt, til å håndheve brudd på folkeretten. Det er et faresignal for oss alle, skriver Kjell M. Brygfjeld.

TEKST: KJELL M. BRYGFJELD

Skjebnen til det okkuperte palestinske folket har stått på den internasjonale dagsorden i flere tiår. Okkupasjonen og bosettingen av 700.000 israelere på okkupert land har blitt fordømt fra de aller fleste hold. Hva er verdien av folkerettsperspektivet i den situasjon som det palestinske folket står i?

RETTSSIKKERHET, IKKE VILKÅRLIGHET

Den israelske okkupantmakten legger som kjent planer for å tilegne seg okkuperte områder. Hva skal vi i Norge gjøre? Skal vi slutte oss til konklusjonen fra den israelske forfatteren og journalisten Gideon Levy, som hevder at «annektering har alltid blitt framstilt som den store katastrofen, men vi må slutte å være redd for det, og til og med godta det» (Klassekampen 15.05.2020)? Kan vi, 75 år etter at vi selv ble kvitt okkupanten av vårt eget land, akseptere en slik tankegang?

I Norge er vi vant med en rettsorden som skaper stor grad av rettssikkerhet og trygghet for hver enkelt av oss. Vi gjør oss sjelden tanker om hvordan det er å leve under vilkårlighet,

det vil si uten rettssikkerhet. En verden der den sterkestes rett gjelder, og der gatas justis, vold, korrupsjon, pengevelde og nepotisme er grunnvilkår for posisjoner og styresett.

Mange av de samme problemstillinger er relevante land imellom. Å leve under vilkårlighet og rettsløshet innebærer at man ikke kan stole på å få oppfylt sine rettigheter, verken som stat eller som borger av en stat, eller som sivilperson i en væpnet konflikt. En slik vilkårlighet er dagliglivet for Palestina og det palestinske folket. På tross av gjentatte vedtak i internasjonale fora (Røde Kors, Domstolen i Haag og ikke minst i FNs Sikkerhetsråd og Generalforsamling) om Israels folkerettsbrudd, brudd på Genèvekonvensjonene og brudd på FNs menneskerettighetskonvensjoner, er det liten og ingen vilje, verken i Israel eller internasjonalt, til å håndheve brudd på folkeretten.

HÅNDHEVING AV INTERNASJONALE REGLER

En utfordring med internasjonal rett er altså at det knapt finnes noen effektiv måte å håndheve brudd på internasjonale rettsregler. Den enkelte stats vilje og evne til å etterleve sine vedtatte

forpliktelse varierer sterkt. Bare i svært liten grad finnes det internasjonale domstoler som kan dømme etter konvensjoner, og slike dommer etterleves sjelden av de stater som blir dømt. Dette gjelder for eksempel dommer fra Menneskerettighetsdomstolen i Strasbourg (EMD) og dommer fra Domstolen i Haag, som dømmer i tvister mellom stater. Det har imidlertid vært en positiv utvikling for krigsforbrytelser og folkemord. I slike saker er det gjerne opprettet egne regionale domstoler eller tribunaler for å straffeforfølge kriminelle individuelt, for eksempel i forbindelse med folkemordet i Rwanda. I tillegg straffeforfølger Den internasjonale straffedomstolen (ICC) krigsforbrytelser med videre, riktignok i begrenset grad.

SANKSJONERING

På den annen side ser vi ofte både evne og vilje til å sanksjonere andre stater som begår folkerettsbrudd eller menneskerettighetsbrudd. Norge deltar for tiden i nesten tretti sanksjonsregimer mot forskjellige land rundt verden – blant annet mot Russland på grunn av annekteringen av Krim. Noen av sanksjonene er iverksatt av FN, mens langt de fleste er iverksatt av EU og/eller USA. Det har da også vist seg at internasjonalt press for å tvinge stater til å etterleve folkerett og menneskerettigheter er et effektivt middel. Et godt eksempel er den internasjonale kampen mot apartheidregimet i Sør-Afrika.

Norge har respekt for en internasjonal rettsorden høyt på sin dagsorden. Håndhevingen av internasjonal rett styres likevel av politiske motiver og ikke av krav om rettssikkerhet og forutberegnelighet, først og fremst av land i den vestlige verden – deriblant Norge. For små stater og sivile skaper dette vilkårlighet, og i en slik sammenheng er Palestina og det palestinske folket i brennpunktet. Ikke noe sted håndheves brudd på internasjonal rett så lemfeldig som i Midtøsten – og først og fremst gjelder det blokaden av Gaza og befolkningen i Gaza. Straffefrihet for brudd på folkerett, humanitær-

rett og menneskerettigheter er alminneliggjort. Israels allierte, først og fremst USA, blokkerer for alle forsøk på tvinge Israel til å etterleve sine forpliktelser. Men også norske myndigheter viser stor unnfallenhet overfor Israel. Ikke bare unnlater man adekvat reaksjon på grove brudd, Israel har fått en positiv særordning i den nåværende regjeringens plattform.

KAN IKKE AKSEPTERE ANNEKTERING

Respekten for internasjonal rett er på vikende front, og dette er et faresignal for oss alle. Stabilitet og fred i verden forutsetter at vi har og respekterer regler som styrer vår virksomhet – ikke minst grensene for statsmaktenes maktbruk. I et slikt perspektiv blir Gideon Levys standpunkt uakseptabelt. Vi må aldri akseptere en annektering av okkuperte palestinske områder. Det palestinske folket har ikke annet

håp enn at det internasjonale samfunn tvinger Israel til å oppgi okkupasjonen og bosettingspolitikken. Det motsatte er først og fremst et

nederlag for det palestinske folket, dernest for internasjonal rett, men til sist også et nederlag for oss sjøl og vårt eget sjølbilde.

Initiativet «Forsvar folkeretten» arbeider for at norske myndigheter skal respektere og praktisere internasjonal rett på lik måte overfor alle brudd. Noe av det som haster mest, er å få stanset Israels varige, grove og vedvarende brudd på internasjonal rett.

Støtt «Forsvar folkeretten» og andre initiativ i dette!

«Ikke noe sted håndheves
brudd på internasjonal rett så
lemfeldig som i Midtøsten»

FORSVAR FOLKERETTEN

• Advokat Kjell M. Brygfjeld er en av initiativtagerne til oppropet Forsvar Folkeretten.

Fra oppsetningen av
«Okkupasjonens fanger»
i Oslo, februar 2020.

KUNSTEN Å REHUMANISERE

AV MARIUS KOLBENSTVEDT

Ved hjelp av dokumentarteater og poesi eksponerer Einat Weizman og Dareen Tatour Israels segregeringspolitikk.

28. februar i år var det på Vega scene i Oslo verdenspremiere på den usensurerte versjonen av dokumentarstykket *Okkupasjonens fanger*, skrevet av den opposisjonelle israelske scenekunstneren Einat Weizman i samarbeid med palestinske politiske fanger. Stykket ble produsert av Motforestillinger i samarbeid med festivalen HUMAN med støtte fra blant andre Palkom.

KRIG OM NARRATIVENE

Weizman bruker det dokumentariske teateret som et verktøy for å undersøke og eksponere noen av de mest underbelyste og tabubelagte konsekvensene av israelsk segregeringspolitikk.

Hun sier at det foregår en krig om narrativene i Israel, og ønsker å bruke sin posisjon som kunstner til å kaste lys over de skjulte narrativene. Kunstneren er ekspert på narrativer og kan utfordre eller nyansere de rådende fortellingene. Derfor er kunstneren farlig.

I publikumssamtalene etter visningen ville Weizman heller snakke om en gruppe som har langt mer truet tilværelse og ytringsrom enn kunstnerne; de politiske fangene. Hun fortalte om stykket *Prisoners of the Occupation*, som hun skrev i samarbeid med palestinske politiske fanger. Stykkets første versjon ble stanset av Miri Regev, Israels daværende kulturminister, fordi hun mente det glorifiserte terrorister.

I fullt alvor møtes israelske kunstnere og aktivister med spørsmålet «Er du ikke redd for å humanisere fienden?» I et stadig mer høyrepopulistisk Israel har det blitt legitimt å argumentere for at menneskerettighetene ikke gjelder for palestinske politiske fanger, fordi de ikke er mennesker, de er terrorister, udyr.

Weizman fortalte om kampanjen for å få løslatt poeten Dareen Tatour som var blitt fengslet og satt i husarrest på grunn av et dikt hun publiserte på Facebook. Hun appellerte til publikum og sa at «dere som lever i privilegerte Norge må bruke posisjonen deres til å hjelpe fram stemmene til de som er mindre heldig stillet.»

Da Weizman viste en sensurert versjon av *Prisoners of the Occupation* på Tmuna-teateret i Tel Aviv i november 2019, ville kulturministeren trekke støtten til teateret, men ble stanset av

finansministeren som ikke fant tilstrekkelig bevis for illojalitet mot staten i stykket. Kulturministeren har likevel lyktes med å skremme kunstnerne, slik at selvsensuren i Israel er omfattende.

DOKUMENTARPOESI

Møtet med den fengslede poeten Dareen Tatour fikk en avgjørende betydning for Weizmans arbeide med og forståelse for fangenes situasjon. Da hun tvilte på muligheten for noensinne å få satt opp *Prisoners of the Occupation*, begynte hun i samarbeid med Tatour å utvikle forestillingen *I, Dareen T* som i tillegg til til å beskrive undertrykkelsen i fengselet også skildrer den patriarkalske undertrykkelsen internt i det palestinske samfunnet.

Når Tatour blir spurt hvordan hun kunne la en jødisk israeler representere hennes historie på scenen, pleier hun svare at da hun møtte Weizman første gang så hun etter tre sekunder først og fremst mennesket, ikke jøden eller israleren. Weizman var interessert på et menneskelig plan, og viste det gjennom ukentlige besøk i husarresten. Gradvis ble Tatour i stand til også å sette ord på erfaringer fra barndommen, som danner startpunktet for fortellingen hennes. Det mellommenneskelige møtet ga rom for å sette ord på traumatiske opplevelser som hun ikke hadde fortalt til noen før. Den kunstneriske bearbeidelsen av fortellingen kan arbeide med flere lag samtidig og la de mørke hemmelighetene i det individuelle livet speiles i de mørke hemmelighetene i samfunnet som kollektiv.

Tatour forteller at de to kan utfordre stereotypiene isralerne har om palestinere og vice versa. Som kunstnere klarer de å oppnå den dialogen og sameksistensen som politikerne ikke får til.

Dareen Tatour dokumenterer faktiske hendelser i poetisk form, og kaller poesien sin for dokumentarpoesi. I diktet «En poet bak murene» beskriver hun hvordan de politiske fangene skiller seg fra de ulike kategoriene av kriminelle ved at deres forbrytelse er kjærlighet, til jorden, til landet. *Les diktet på side 6.*

Demonstrasjon. Artikkelforfatter Anna Mørseth fremst i midten.

SOLIDARITET KAN FLYTTET FJELL

Anna Mørseth var med Palestinakomiteens helseteam til Palestina i 1989. Her forteller hun med egne ord om opplevelsene under den første intifadaen.

TEKST: ANNA MØRSETH FOTO: PRIVAT

Endelig skjedde det! Jeg skulle utføre solidaritet i praksis og få førstehåndserfaring om situasjonen i Palestina. Året var 1989, og den første intifadaen, som startet høsten 1987, fortsatte med full kraft. Håpet om et fritt Palestina var levende. Dette skulle jeg få være med på! Jeg skulle lytte, lære, se og beskrive, og få forståelse for den politiske kampen som en direkte innsprøytning. Øyevitnefunksjonen er utrolig viktig i denne sammenhengen, ettersom Israel er uhyggelig god på desinformasjon og løgner i mediabildet.

EN BRUTAL OKKUPASJONSMAKT

Vi opplevde oss meget godt forberedt hjemmefra. Mange møter med Venke Aarethun, mange-

årig solidaritetsarbeider i Libanons flyktningleirer, ga oss god innsikt i kultur, religion og det politiske bakteppet. Forberedelsene kunne ikke ha vært bedre. Men ingen kan forberede deg på hvordan en inhuman og brutal okkupasjonsmakt har utviklet metoder for å trakassere palestinerne på alle nivåer i livet.

På Ben Gurion-flyplassen ble vi møtt av koordinator Tor Vågli og Kurt Lyngved, som allerede hadde vært på Al Ittihad-sykehuset en tid. Palkom hadde en leilighet i Øst-Jerusalem, ved foten av Oljeberget, som vi kunne bruke ved behov. Der bodde koordinatoren.

Dagen etter ankomst dro vi til Nablus. Det var mange sjekkposter på veien, og soldatene

var nervøse og «triggerhappy». Hvordan palestinerne opplevde dette kan man bare tenke seg. Nablus ligger i en fruktbar dal mellom to fjell. Det var her den sterkeste politiske motstandsbastionen i Palestina befant seg på denne tiden. Dette førte naturligvis til at konfrontasjonene og overgrepene fra den israelske hæren var mange, noe vi snart skal fikk se på sykehuset.

Al Ittihad var før intifadaen startet et lite privat sykehus drevet av Den Palestinske Kvinneunionen. Da sårede fra intifadakampene ble fraktet inn til sykehuset, måtte de raskt omstille seg. Legene måtte lære hvordan man opererer skuddskader, noen ganger omtrent med læreboka i hånden. Men herregud, så dyktige de var.

Økonomisk var sykehuset også avhengige av donasjoner, noe de også fikk en del av. Det er ikke noe som løsner mer effektivt på lommeboka enn bilder av blodige barn. Men varmt vann kokte vi på tekjele, for det fantes ingen donasjoner til varmtvannsbeholder.

PÅ JOBB PÅ «INTIFADA-AVDELINGEN»

Som helseteam skulle vi være et supplement til staben på sykehuset. De var underbemannet i forhold til strømmen av skuddskader som kom inn, og ofte kom de seg ikke på jobb grunnet de utallige portforbudene som ble iverksatt av Israel. Det var innkvartering for personalet på sykehuset, men de fleste hadde familie og ønsket å være hjemme. Med så mange angrep på befolkningen i Nablus og tilliggende flyktningleirer, var de konstant engstelige for familien. Hver gang det ble varslet portforbud fra minareten, oppstod det kaos på sykehuset. Alle pasienter, pårørende og personale som hadde mulighet til å dra, forsvant som ånder i en fillehaug. Imponerende logistikk, spør du meg Møtet med sykehuset, direktøren og sjefssykepleier var godt. De ønsket oss hjertelig velkommen og ønsket sterkt at vi skulle hjelpe med å høyne standarden på sykepleiefaget. Det var få utdannede sykepleiere der, og de fleste som jobbet på sykehuset var opplært på post. Men de gjorde en formidabel innsats i den

vanskelige situasjonen.

Jeg jobbet på «Intifada-avdelingen», der alle de med skuddskader lå. Den første tiden behandlet vi for det meste skuddskader forårsaket av plast- og gummikuler, men etter hvert økte israelerne bruken av «live»-ammunisjon. Dette ga stygge, ofte livstruende skader. Behovet for en overvåkningsavdeling

ble åpenbar, og jeg fikk være der etter hvert.

Ofte ble jeg hentet midt i arbeidstiden av noen av de unge guttene som skulle diskutere den

politiske situasjonen og forklare hvorfor de gjorde motstand. Jeg lærte enormt mye på den tiden.

De israelske soldatene tok seg ofte inn på sykehuset og arresterte nyopererte pasienter. Det hjalp ingenting at vi protesterte, og man kan vel trygt si at Genèvekonvensjonene ikke ble overholdt.

Soldatene tok ofte med seg de døde i «fengsel», som de sa. Mest sannsynlig var de interessert i å se hvilken effekt våpnene de brukte hadde. Likene ble levert tilbake til familien i svarte sekker, gjerne midt på natta. Familien fikk ikke se liket, som måtte begraves der og da med bare noen få familiemedlemmer til stede. I tillegg måtte familien betale for å få kroppen tilbake.

Noen ganger førte dette til at døde kropper ble smuglet ut vinduet i operasjonsstua og overlatt til familien.

EN IKKE-VOLDELIG INTIFADA

De palestinske protestene manifesterte seg gjennom boikott av all handel med Israel, noe som var effektivt. Israelske aviser skrev om økonomisk bekymring fordi en stor del av deres marked på den tiden forsvant.

Det ble kastet stein, laget veisperringer med brennende bildekk og provosert ved å henge opp palestinske flagg. Kvinnene hengte opp vasken sin i rødt, svart, hvitt og grønt. Når skolene ble stengt, holdt palestinerne hjemmeskoler, og det gikk stor sport i å tenne på søppelkonteinerne, som ble kalt for «Sharon's Office». Men i alle protestene gikk det unge palestinske liv tapt.

Håpet om forandring var stort. Palestinerne hadde vestlige medias oppmerksomhet, de var ▶

«Hver gang det ble varslet portforbud fra minareten, oppstod det kaos på sykehuset»

på dagsordenen. Optimismen var stor, og kampviljen glødende.

Men det kostet. Barn ble skutt da de rømte fra tåregassen på skolene, unggutter ble skutt i ryggen da de prøvde å komme seg vekk fra angripende soldater, babyer ble skutt på armen til sine fedre. Fødende kvinner ble nektet adgang til sykehuset og gjetergutter ble drept og forbrent av små bomber formet som leketøy. Og så var det portforbudene: 24 timer i døgnet i opptil en måned i enkelte flyktningleirer.

Men samholdet blant folk var enormt, alle delte det de hadde med hverandre og alle var forente. Historiene var mange og det var latter og glede over vellykket motstand, uansett hvor liten den var.

Å PUSTE SOLIDARITET

Å være i Palestina på denne tiden som norsk helsearbeider var fantastisk, frustrerende, utfordrende og gledelig. Jeg levde, pustet, snakket og jobbet i solidaritet. Vissheten om at jeg fikk lov til å lære det palestinske folket å kjenne, forstå deres kamp og deres ofre og mulighet til å stille meg på deres side i en rettferdig kamp for frihet og sjølstendighet, vokste under oppholdet. Jeg lovet å kjempe deres kamp hjemme i Norge. Dette har jeg gjort etter beste evne. Da vi kom hjem til Norge, holdt vi en rekke foredrag på skoler og dro til festivaler og solgte palestinske varer. Jeg har også vært tilbake i Palestina utallige ganger på forskjellige oppdrag, og det slutter aldri å forbause og glede meg at palestinerne fortsatt har kampvilje og håp etter mer enn 70 år med okkupasjon.

Jeg vil slutte med ordene til en av legene ved Al Ittihad-sykehuset: «Det arbeidet dere har gjort her som sykepleiere har vært viktig, men den solidariteten dere har representert ved å være her har vist folk at verden bryr seg om palestinerne, og er viktigere enn noe annet. Solidaritet i praksis kan flytte fjell!»

ANNA MØRSETH

•Født i 1948 i Stjørdal

- Mangeårig Palestina-aktivist og sykepleier
- Deltok på Palestinakomiteens første helseteam til Palestina sammen med Bibbi Kirkebak
- Jobbet på Al Ittihad-sykehuset i Nablus høsten 1989

Anna Mørseth og Bibbi Kirkebak feirer palestinerne nasjonaldag 15.november 1989.

Tåregass inn i skolen: Denne palestinske jenta ble skutt i foten da hun lå på sprang.

Gutta i gata.

Utenfor Al Ittihad-sykehuset.

Foredrag hjemme i Norge om palestinerens situasjon.

- MASSAKRENE VAR KYNISK PLANLAGT

Liv Thommesen var en av de første norske helsearbeiderne som slapp inn i Sabra og Shatila etter massakrene.

TEKST OG FOTO: LIV THOMMESEN

Israel invaderte Libanon 6. juni 1982. Den offisielle argumentasjonen om å rense ut PLO i et 40 kilometers bredt belte langs grensen til Israel, viste seg snart å være et ønske om å knuse PLO sin eksistens i Libanon. Den israelske hæren (med nærmere 100 000 mann) rykket raskt og brutalt fram, og etter 74 dagers krig var 20.000 palestinere og libanesere drept. Et sønderknust Beirut og Libanon med titusener av internt fordrevne flyktninger satte press på Israel, USA – og PLO. I august ble det inngått en fredsavtale som innebar at PLO skulle evakuere sine styrker fra Libanon. Fredsavtalen innebar også at USA garanterte for sikkerheten til de sivile palestinere.

STORT PALESTINA-ENGASJEMENT

Jeg kom til Beirut i august 1982, som medisinsk koordinator for Palestinakomiteens helsearbeid. Helsepersonell hadde kommet til Beirut tidlig på sommeren for å sette opp et feltsykehus. I august

jobbet vi på de to palestinske sykehusene Akka og Gaza i Beirut. Gaza-sykehuset lå i den palestinske flyktningleiren Shatila, mens Akka-sykehuset lå like sør for Shatila og i gangavstand fra Gaza-sykehuset. Vi både jobbet og bodde på sykehusene. Det var stort internasjonalt engasjement for Palestina og mot Israels invasjon. Helsearbeidere fra flere ulike land og solidaritetsorganisasjoner var i Libanon den sommeren. Min oppgave var å koordinere helsearbeidet og være oppdatert på den politiske situasjonen, informere og holde kontakt med Palkom i Norge.

PLO startet evakueringen fra Beirut i slutten av august og samtlige styrker hadde forlatt byen 1. september. Palestinerne i Beirut regnet nå med at den libanesiske hæren skulle overta kontrollen, slik tilfellet var i flyktningleiren Bourj el Barajneh sør for byen. PLO-ledelsen hadde bedt de som ble igjen om å samarbeide med hæren og innlevere våpen. Den libanesiske hæren hadde overtatt våpenlagrene i flyktningleirene Sabra og Shatila (flyktningleiren Sabra ligger nord i forlengelsen av Shatila). Her hadde livet så smått begynt å vende tilbake til normalen, butikker åpnet, folk reparerte husene sine, unger kom igjen ut på gata.

Falangistleder Bashir Gemayel ble valgt til president 23. august. Dagen før han skulle innsettes som president – den 14. september – ble falangistenes hovedkontor i Beirut sprengt i lufta.

Fra dagboka mi: *«Onsdag 15.09.82. Ble vekket kl 0500 av israelske fly, de kommer to og to hvert femte minutt. De flyr lavt – for å skremme. Kl 0600: BBC melder at Bachir Gemayel er død. Ryktene fra i går om at han har kommet seg vekk stemte ikke. Vekker de andre for å fortelle nyheten. Kl 1200: Israelerne omringer Akka. De rykker fram mot den kuwaitiske ambassaden. Seks tanks, et titalls soldater foran sykehusinngangen! Palestinsk sykepleier på vei til Gaza sykehuset blir stoppet av soldater. Hun blir spurt om hun ikke er redd for å gå inn i Shatila, fordi alle palestinerne skal drepes, også kvinner og barn. De prøver å skremme oss».*

«Hun blir spurt om hun ikke er redd for å gå inn i Shatila, fordi alle palestinerne skal drepes, også kvinner og barn»

Liv Thommesen i Libanon i 1982.
Foto: Privat

Vi trodde at truslene var skremmeskudd. Utpå dagen kom ambassadepersonell og ville evakuere oss fra Akka-sykehuset, men vi var uenige. Helsepersonell som først gikk med på å bli evakuert, returnerte etter ei tid tilbake til sykehuset for å bistå palestinsk personell. Torsdag 16. september ble helsepersonell igjen hentet ut fra Akka-sykehuset. Jeg ble evakuert fra Akka til Hotell Mayflower på Hamra, en bydel nord i Vest-Beirut. Vi hadde dette hotellet som base i begynnelsen av krigen.

Denne torsdagsmorgenen hadde to-tre hundre Shatila-beboere samlet seg på Akka-sykehuset. Samtidig ble de bedt via høyttalere om å dra hjem: «Vi leter bare etter terrorister». Helsepersonellet som var på jobb på Gaza-sykehuset ble værende på sykehuset og var de neste to døgnene avskåret for kontakt utenfra. Utover ►

Det er vanskelig å si hvor mange som ble drept under massakrene i Sabra og Shatila. Tallene varierer fra 900-3500. Mange ble kjørt vekk og forsvant, eller ble bulldoset ned i massegraver. «Du vil finne det ut hvis de en gang bygger en undergrunnsbane under Beirut», sa en av falangistene som deltok til Odd Karsten Tveit.

fredagen samlet det seg tusenvis av mennesker i og rundt Gaza-sykehuset. Mange fortalte om massakre og var livredde.

ISRAELSKЕ STYRKER RYKKER INN

Den 16. september hadde israelske styrker rykket inn i Vest-Beirut og tatt kontroll over viktige militære nøkkelpunkter. Om lag 100 mennesker ble drept, privatboliger plyndret og fra det palestinske forskningssenteret ble det hentet billass med dokumenter og bøker, alt uerstattelig materiale fra palestinernes historie. Sabra og Shatila var nå omringet og stengt. Samme natt gikk den første falangistmilitsen inn i Shatila væpnet med automatvåpen og kniver. Israelske lysgranater hang over leiren i en ellers mørklagt by. Fortsatt skjonte ikke helsepersonell på Gaza-sykehuset hva som foregikk. Palestinske og libanesiske pleiere ble bedt om å forlate sykehuset, mens utlendinger ble igjen. Ambassadepersonell kom for å evakuere nordmennene fra sykehuset fredag morgen, men de ønsket å bli. Samtidig, bare noen få hundre meter unna, fortsatt massakrene. Falangistene hadde fått inn nye styrker.

I dagboka står det: *«Fredag 17.09. Rykter sier at falangister har gått inn i Sabra/ Chatila. Uvisst hva de gjør, går fra hus til hus, leter etter våpen? Flere tusen mennesker er nå samlet på og rundt Gaza sykehuset, livredde, de søker beskyttelse.»*

«I nesten 48 timer sto jeg på for å redde livene til de som ble brakt til sykehuset», skrev den amerikanske sykepleieren Ellen Siegel, som jobbet sammen med de norske på Gaza-sykehuset. «Mange hadde alvorlige sår etter å ha blitt skutt på kloss hold. Jeg hjalp hundrevis av vett-skremte flyktninger som søkte ly ved sykehuset. Jeg forsøkte å forstå hva kvinnene mente med å dra en hånd på tvers over halsen. Jeg så på fra sykehusets toppetasje mens lysgranater ble skutt opp i luften. Flammene lyste opp leiren; lyden av automatgevær fulgte hver oppskyting.»

Dagboka mi: *«Lørdag 18.09: Det har foregått en massakre! 1500 mennesker drept, kvinner, barn, eldre! Hva med mine venner Samia og Rhesi? Ingen telefon eller telefax forbindelse med utlandet. Alle veier er sperret. PRCS ledelsen i dekning. Det ryktes at BBC har fått ut nyhetene.»*

Denne lørdagsmorgenen inntok falangistene Gaza-sykehuset, og 20 internasjonale helsear-

beidere ble ført ut og ned hovedgata i Sabra og Shatila. Helsearbeiderne var fra Norge, Sverige, Tyskland, USA, Pakistan og England. De norske helsearbeiderne var fysioterapeutene Elisabeth Bering og Brit Moxnes, ortopedene Eivind Witso og Per Mæhlumshagen fra Palestinakomiteen samt Vera Talseth som reiste for Palestinafronten.

I følget var også en syrisk og en palestinsk hjelpepleier som hadde tilbrakt natta på sykehuset. Bulldosere sperret veien og gruppa måtte ofte stanse. Den palestinske hjelpepleieren ble tatt til side, sjekket for ID-kort og ført bort. Så hørtes et skudd. Da gruppa kom ut av Shatila og ble samlet foran en mur ved inngang til leiren, var det mange av helsearbeiderne som fryktet at de ville bli skutt. Tilfeldigheter (?) eller rykter om at journalister var på vei, førte til at helsepersonellet ble overlatt til israelske soldater.

ANSVARET LÅ HOS ISRAEL

Om morgenen søndag 19. september dro jeg sammen med Per Mæhlumshagen til Shatila. Jeg måtte finne ut hva som hadde skjedd. Jeg hadde mange palestinske venner i Shatila og var livredd for hva som kunne ha skjedd med dem.

Det var et bestialsk og uvirkelig syn som møtte oss. Døde mennesker overalt og en ufattelig likstank. Jeg brakk meg og kastet opp. Gråt. Det verste var ikke å se alle de døde menneskene, men hvordan de var blitt mishandlet før de ble drept. Mange bilder har brent seg fast, og det er vondt å ta dem fram: Høygravid kvinne, sprikende med beina, kjolen dratt opp, knust hode. En barnefot. En gammel mann hakket i stykker. En ung mann med et libanesisk pass fortsatt i handa, skalpert og skutt. Ungt foreldrepar med tre små barn, liggende fremoverbøyd på golvet rundt et måltid med brød, hummus og olivener, alle skutt i ryggen.

Hus etter hus ødelagt, sprengt i lufta. Alt flatt.

Jeg tok mange bilder og skjønner ikke i dag hvordan jeg greide det. Den søndagen i Shatila tok fra meg en del illusjoner om hva mennesker er i stand til å gjøre mot hverandre, og det har skapt en uro i meg når det gjelder situasjoner der politikere legger forholdene til rette for overgrep mot sivilbefolkningen.

Massakrene i Sabra og Shatila var kynisk planlagt, gjennomtenkt og villet. Israels hær visste

hva som skulle skje og hva som skjedde. Ansvarret lå hos den politiske ledelsen i Israel. Forsvarsminister Ariel Sharon ga instruksjoner om hvordan falangistene skulle beholde makta i Libanon; ethvert spor etter PLOs infrastruktur måtte ødelegges. Ariel Sharon ble senere funnet personlig ansvarlig og måtte trekke seg, men kom raskt tilbake i maktposisjon. Han ble med i regjeringa fra 1984, og hadde flere ministerposter fram til han ble statsminister i Israel i 2001.

Ingen har så langt blitt straffet for denne forbrytelsen. For Israel fikk massakrene i Sabra og Shatila ingen konsekvenser, bortsett fra litt tapt omdømme.

LIV THOMMESEN

- Født i 1953, oppvokst i Tysfjord og Stavanger
- Utdannet bioingeniør, MSc i kjemi og Dr.philos i Molekylærmedisin
- Deltok første gang på helseteam med Palestinagruppene i Sverige til Libanon, Rashedieh, januar 1979
- Siste gang med helseteam til Gaza i 2004
- Deltok på PLOs internasjonale arbeidsleir i Rashedieh i 1980

REISEBREV FRA PALESTINA - *37 år etterpå*

Det er ukjent for mange, men på 80-tallet sendte vi flere tannhelseteam til Palestina. Svein Olsen, eller Dr. Ismael, som han ble kalt, var en av tannlegene som deltok. Her er hans historie.

TEKST: SVEIN OLSEN FOTO: PRIVAT

VESTBREDDEN – MAI 1983

Det er tidlig morra i Kaubar, en landsby på Vestbredden i okkupert Palestina. Klokka nærmer seg seks, og sola er i ferd med å dukke opp bak fjell og åser i øst. Det lysner og jeg venter på at den skal treffe meg i ansiktet. Soloppgangen her er et magisk øyeblikk, landskapet forvandles og de terrasserte fjellskråningene og åskammene kommer ut av skyggene.

Landsbyen begynner å røre på seg. Jeg har vært her lenge nok nå til å kjenne igjen de fleste morralyder og -lukter. På «torget», et steinkast nede i veien, fylles servicer (store drosjer) og minibusser opp for å ta mange av landsbyens mannlige arbeidere til jobb i Ramallah, al-Quds og inne i Israel. Jordbruk og svært mange andre næringer har trange kår under okkupasjonen. Arbeid i okkupert staten er blitt en nødvendighet for å overleve.

Jeg hører lydene fra landsbyens kvinner; gårdsplassene feies, vinduer åpnes, samtaler kan høres og ungene våkner og vil ha mat. Lukta av nystekte brød fra en av landsbyens utendørs bakerovner - taboun - gjør det lettere for en syvsover å våkne. I samme øyeblikk som sola treffer oss stiger temperaturen drastisk, og det er bare å komme seg ut av reinskinnssoveposen.

Nede i elvedalen – wadien, kan jeg se at årets første avling av hvete har vokst seg skarpt grønn. Et kultur- og jordbrukslandskap, resultat av tusenvis av års og henders arbeid, ligger nå i sola igjen. Vi er i siste halvdel av mai, og en overveldende, blomsterfylt og fargesprakende vår er blitt sommer, varm sommer; alt for mye varme for en fra arktiske strøk! Jeg sover derfor nå på taket, sammen med resten av familiens ungdommer (har dispensasjon fra aldergrensa!). Etter snart tre måneder er jeg ikke lenger gjest, men en del av familien.

FREDELIGE DEMONSTRASJONER

Det er bare noen dager siden vi markerte 35 år siden Nakba – *katastrofen*. Samtidig feira settlerne i sine folkerettsstridige og ulovlige bosettinger opprettelsen av staten Israel. Jeg kan se et

par av dem (Ateret og Halamish), om jeg løfter litt på hodet. Studentene på Birzeituniversitet bare noen kilometer unna aksjonerte og demonstrerte. Det samme gjorde ungdommer fra heile Vestbredden, særlig i flyktingleirene og i Ramallah, til tross for okkupasjonshær og voldsapparat. De fleste kjente (for meg) palestinske partier er godt organisert blant studentene og ungdommer, også i landsbyene. Det er bare et par uker til sionistenes neste feiring av nok en seier for Israel, 16-årsdagen for Seksdagerskrigen. Og nye palestinske demonstrasjoner og aksjoner, alle fredelige, vil avløse hverandre. Det finnes knapt våpen tilgjengelig på Vestbredden, om noen skulle tenke på (og noen tenker nok tanken!) å organisere væpna motstand mot okkupanten. De få som har forsøkt, er blitt knallhardt straffa. Jeg har besøkt flere familier med fedre, sønner og døtre som sitter inne med livstidsdommer.

Det er knapt et år siden den palestinske ledelsen i PLO og fighterne i gerilja-hæren, med Arafat i spissen, blei kasta ut av Beirut, etter Israels to-tre måneder lange invasjon i Libanon. Nok en katastrofe for den palestinske befolkninga! Umiddelbart for flyktningebefolkninga i Libanon,

«Hvordan er jeg havna her, på taket i den palestinske landsbyen Kaubar en varm morra i mai, og hvorfor?»

med massakrene i Sabra og Shatila som det verste eksemplet, på lengre sikt også for den palestinske frigjøringskampens muligheter for å gjøre slutt på okkupasjon og undertrykking med geriljakamp som sentral metode. Katastrofalt også når det gjelder styrkeforholdet i fremtidige forhandlinger (Konsekvenser som verken jeg eller palestinerne så rekkevidden av i mai 1983).

PÅ TAKET

Hvordan er jeg havna her, på taket i den palestinske landsbyen Kaubar en varm morra i mai, og hvorfor? Hvorfor på taket har du allerede fått vite. Resten er ei lengre historie, og en kortversjon finnes egentlig ikke. Men jeg gjør et forsøk: Jeg er en del av etterkrigstidas babyboom født i 1946, unnfanget i gledesrus, etter avslutta seiersrik motstandskamp mot tysk okkupasjon. Oppvokst i Bodø, en by nesten totalt utbomba i 1940. Vi, ungan i byen, var godt kjent ▶

med en okkupasjons konsekvenser. Vi lekte blant krigsmateriell og i okkupantens forlatte bunkersanlegg, i en by under gjenoppbygging. Vi var godt kjent med Holocaust og jødene i Europas konsentrasjonsleirer; mindre kjent med de norske jødernes skjebne. Våre barndoms- og ungdomshelter var våre egne motstandskjempere, både de med og uten våpen: partisaner, krigsseilere, samiske og norske grenseløser, Linge-kompaniet. Verken vi eller noen andre stilte spørsmål ved retten til å slåss mot okkupasjon og for sjølstendighet og nasjonale demokratiske rettigheter. Vi var også kjent med nedbrenninga av Fimmark og Nord-Troms, og flyktningkatastrofen dette medførte. Denne oppveksten i Bodøs arbeiderklasse på 50- og 60-tallet, og etter hvert med kunnskap om egen familiehistorie, samisk, fiskerbønder, bygdeproletariat, rallarliv og foreldres fagforeningsaktivisme, gjorde det heilt naturlig å slutte seg til 60- og 70-tallets radikale ungdomsbevegelse. Kort sagt: veien blei kort inn i internasjonalt solidaritetsarbeid, folkebevegelse mot EEC, streikestøttearbeid, Altakamp og politisk organisering.

Etter vietnamesernes seier over USA, og andre frigjøringsbevegelsers vellykka frigjøringskamper, ofte med geriljakamp som viktig(ste) metode, hadde palestinerne kamp stor støtte blant folk og ledere i verdens tidligere kolonier; også i Vesten, og spesielt på den radikale venstresida. Da muligheten åpna seg for meg, tok jeg kontakt med Palestinakomiteen for å tilby mine tjenester som solidaritetsarbeider. Komiteen blei kasta ut av Libanon i '82, og hadde «omgruppert» og flytta fokus til Palestina. Som PLO og Arafat? Her var det et helseprosjekt på gang. Og jeg er tannlege, med 12-13 års praksis fra offentlig tannhelsetjeneste i fiskerlandsbyen Kabelvåg. Palestinakomiteens «tannhelse-team til Palestina» er blitt et faktum!

TANNHELSETEAM

Jeg ankom Palestina 6.mars 1983 og blei mottatt uttafor Ben Gurion flyplass, etter obligatorisk sikkerhetssjekk (dette er kort tid etter flykappingenes tid), av Mustafa Barghouti. Han

er leder for Medical Relief Committees (MR), en «uavhengig» grasrotorganisasjon for helse og sosiale spørsmål, knytta til Det Palestinske Kommunistpartiet. Jeg har etter hvert oppdaga at alle politiske fraksjoner med respekt for seg sjøl har en «egen» grasrotorganisasjon.

Jeg var ganske godt forberedt, både politisk og faglig. Det siste var jeg sjølsagt usikker på da jeg ankom, men jeg fikk bekrefte at ti års praksis i Folketannrøkt i Lofoten står seg i Palestina også. Lysestøl og Sjues klassiker «Palestinerne» var grundig studert. Dog, boka tar bare i svært begrensna grad for seg dagens palestinske kommunister.

Jeg har farta rundt på Vestbredden med en mobil tannklinikk. Den befinner seg i to godt utstyrte koffertar når den ikke er «utpakka» og i funksjon. Innkjøpt hjemme etter pengeinnsamling blant Bodøs palestinaverner. Forbruksmaterieill kjøpes i dagligvarebutikker og apotek i Ramallah, og vi drar også til Israel for

å supplere spesielle ting. Jeg har alt jeg trenger for akutt smerte- og infeksjonsbehandling, nødvendig utstyr for ekstraksjoner (trekking av tenner) og mindre operasjoner, behandling av tannkjøtt sykdommer, barnetannpleie og forebygging. Klinikken er også utstyrt med en liten elektrisk boremaskin. Det betyr at jeg kan gjøre enkel fyllingsterapi, både med amalgam og tannfarga fyllinger (populære!).

Etter å ha slitt litt med pasientstolen (en gammel lenestol), har noen orga en frisorstol med den nødvendige nakkestøtta, fotbrett og intakt manuell hydraulikk. Sterilisering av utstyr skjer på gammelmåten, koking. Fungerer utmerket!

Så lurar du sikkert på hvordan jeg kommuniserer med pasientene? Jeg er blitt utrolig god på kropps- og fingerspråk i løpet av disse ti-tolv ukene. I tillegg: Kan du «velkommen», «stig på», «gap opp!», «spøtt ut!», «hold kjæft!», «sett i ro!», «ikkje mas!», «gjør det ondt?», «kor-henda?», «øverkjeften» og «nerkjeften», «foran» og «bak», «høyre» og «venstre», og noen ord til på arabisk, er det utrolig hva som går bra.

«Sitter tannlegen på dørstokken
og røyker ved ankomst,
ufarliggjøres det meste»

Teamet og «gutta boys» på fjelltur gjennom wadiene fra Kaubar til Ein Qiniya.

Noen arabiske setninger og ei ydmyk tilnærming er utrolig tillitsskapende. Og tillit er heilt avgjørende! De fleste av pasientene uttafor de største byene har knapt sett en tannlege, langt mindre vært utsatt for en i en behandlingssituasjon. Noen setter seg godt til rette på fotbrettet og venter på tannlegens ankomst, i «høysetet». Men sitter tannlegen på dørstokken og røyker ved ankomst, ufarliggjøres det meste.

Så må jeg jo tilføye: jeg er ikke aleine på klinikken. Jeg er en del av Palkoms tannhelse-TEAM på tre personer. I tillegg til meg sjøl er det Kari Schrøder, sykepleier, og Abdul Rauf, som tolker mellom engelsk og arabisk, også de sosiale kodene. Han er sammen med oss stort sett heile tida. Det siste har vært uvurderlig! Det samme er Kari! Ho er en av Palkoms mange uunnværlige og sterke damer. Ho var her da jeg kom. Ansvarlig for kontakten og samarbeidet med Mustafa og Medical Relief, og for det meste av teamets forberedelser. Ho har vært i Ramallah noen måneder for å knytte kontakter og koordinere solidaritetsarbeidet. Vi tre har klart å bli utrolig godt sammensveisa disse ukene. I tillegg

har MR en proff organisasjon og ditto organisatorer, som tilrettelegger og stiller opp heile tida. Og vi har raskt fått stor tillit.

KOMMUNISTER

Det er tydelig at kommunistene her kan dette. De har vært organisert her siden 1920-tallet. Paradoksalt nok ble marxismen medbrakt av innvandra jøder fra Europa og Sovjet. For meg er det jo «feil» kommunistparti (Moskva-lojalt). Jeg regner meg som nordnorsk maoist (du får ikke meir om det siste her). Men jeg lærer kjapt at verden er sammensatt og ikke ser lik ut i Palestina som hjemmefra. Og det legger ingen hindringer i veien for samarbeid og jobben som tannlege. Snarere har det vært grunnlag for mange skarpe diskusjoner om politisk strategi og taktikk i frigjøringskampen. Spesielt om grasrotorganisering, Sovjet i Midtøsten, sosialisme, invasjonen i Afghanistan og det samiske nasjonale spørsmålet. Men aller mest om PLOs strategi og taktikk, med hovedvekta på militær kamp og gerilja. Kommunistene er ikke pasifis- ▷

ter eller motstandere av væpna motstand (de finnes knapt her), men meiner det er umulig, både å bygge opp og å gjennomføre dette, her og nå. Israels hær er for sterk. Det blir blodbad og slakt. Mye tyder på at den analysen er rett. De satser på politisk og sosialt grasrotarbeid i arbeiderklassen i byene, blant flyktningene, blant landsbygdas proletariserte og utslåtte bønder og blant kvinner. De er sekulære, som de fleste politiske fraksjonene. Marxistiskinspirert ideologi står sterkt og dominerer. Kommunistpartiet er ikke med i PLO.

FROKOST OG OKKUPASJON

Sola begynner nå å varme kroppene våre, og alle er kommet frem fra teppene. Sønnen er ikke heilt ute av øya, og i noen ansikter kan jeg lese bekymringene for dagen som kommer. I huet mitt har jeg historiene om tyskernes okkupasjon hjemme, hverdaghistoriene. I de ukene som er gått har jeg skjønt hva okkupasjon og krig er og gjør med folk, familier, venner, unger og foreldre, hverdagsliv, helse, gamlinger, identitet og ikke minst fremtida. Tungt bevæpna okkupasjonsoldater og settlere er til stede overalt. Okkupasjonen er institusjonalisert, strukturell vold og usikkerhet. Både personlig og kollektiv for familie, liv og helse. Du slipper aldri unna.

Dette kan en til en viss grad forberede seg på, og faktisk «venne seg til», og det er heilt nødvendig, ellers blir livet umulig. Men mest av alt: Det er planlagt vilkårlig vold og trakassering. Livet settes på vent og fremtida forsvinner. Og palestinerne sier sjøl: Vi er blitt verdensmestere i «å vente»! De har nå venta siden den første krigserklæringa til britene, Balfour i 1917. 66 år med helvete. Folk er sterkt prega av dette livet, men er optimister, tross nederlagene. De ser at okkupanten har sterke kort på handa, men sier: «Vi blir her! Dere kan drepe oss, men dere må drepe oss her!». *Sumud!* På nordnorsk betyr det «vi gir oss faen ikkje»! Eslene her på Vestbredden er nå blitt de stæste i verden, blir vi fortalt.

EN FØLELSE AV FELLESSKAP

Vi klatrer ned stigen og setter oss på kjøkken-

trappa for å innta dagens lokale frokost: nystekt taboun-brød (varmekilde er blant annet tørka esel-møkk, som gir en spesiell aroma), yoghurt, hummus, oliven og -olje, speilegg, tomat, agurk, zatar og te (tannlegen får ikke sukker i!). Det er en utruglig følelse av fellesskap. Mor og de åtte ungene, oss inkludert. Far er vandra ut av tida og Hussein er eldste sønn (22?) og ansvarlig for alles fremtid. En umulig oppgave. Han er også politisk aktiv og sover ikke alltid hjemme. Okkupantene raider landsbyene med jevne mellomrom, helst om natta. Han sliter.

Sjøl om vi nå er en del av Husseins familie, har vi, både her og i de andre landsbyene og i leirene, vært et kollektivt ansvar. Hver dag har lunsj/middag vært inntatt hos forskjellige familier. Denne gjestfriheta betyr svært mye for oss. Folk er fattige på materielle goder, men vi får kun det beste. Det er ikke mulig å si nei! Jeg trudde jeg skulle ta av noen kilo under oppholdet her, men har lagt på meg ti! Buksa sett som spøtta på!

Kaubar har en aktiv «ungdomsklubb» i landsbyen, og Marwan Barghouti er en av medlemmene (lederne?). Han har nettopp vunnet valget som studentleder på Birzeit-universitetet. «Valgt til noen år i fengsel», som han sjøl kommenterte til gratulantene. Han visste hva det betydde, og fikk rett. Barghouti-klanen er stor på Vestbredden, med

«Jeg var rett og slett kommet hjem!»

mange aktivister på mange områder. De historiske klanene er ellers ikke synlige i det politiske landskapet, men skraper en litt i overflata trer dette gamle føydale nettverket frem, spesielt i Gaza, men også på Vestbredden.

DHEISHA OG BAYT SAHUR

Jeg har nå bare ti dager igjen av samværet med mine palestinske venner. Det betyr enda noen dagers jobb, nå i flyktningeleiren Dheisha like ved Betlehem. Her har vi jobba de siste tre ukene, den første tida i et av de første husa bygd i leira i åra umiddelbart etter '48. Ca. 12 kvadrat og ett rom. Her bodde en familie på åtte til tolv personer i mange, mange år. Vi har strøm til boret, men for første gang ikke vann. Likevel, det meste lar seg løse. Nå har vi flytta til et rom hjemme hos nok en familie. Det har

«Hvor er fremtida mi?».
Fra utkanten av Beach Camp,
Gaza 1983.

heilt til det siste vært forbudt å bygge på husa i leira, som er overbefolka. Av sikkerhetsgrunner bor vi ikke i leira, men i Bayt Sahur, en kristen landsby i utkanten av Betlehem, og pendler daglig med servicen på jobb. Mange av de palestinske kommunistene er kristne, og det er også våre familier her. I Bayt Sahur er de bønder, de to gamle altså, med fjøset i kjelleren. Det er noen titalls geiter og sauer og en hest, som hver morra når sola er stått opp, vandrer ut av landsbyen sammen med familiens patriark – det er ikke hesten, altså – og vender tilbake i skjømninga om kvelden. Av og til kommer bare småfe og hesten tilbake. Da veit vi at far sjøl har stukket innom den lokale «puben» for en øl og en arak. Han har vært i solsteika på markene ved Bethlehem og er tørst. Jeg husker jo godt disse markene fra bibelhistoria og nå har jeg kjent dem under føttene. De er ikke konfiskert av israelerne, ennå!

TORTUR OG ISOLASJON

Det er stadig lokal invasjon i leira av okkupasjonsoldater. De jakter på ungdommer som står ved hovedveien til al-Khalil (Hebron) og kaster stein. Veien går rett forbi hovedinngangen til leira. De skyter inn og rundt seg, gjerne uten mål og mening. Mange av ungdommene

blir fengsla, de fleste i forvaring på ubestemt tid. Som regel lenge nok til at de mister et års skolegang. Tortur og isolasjon i fengslene er det normale. Det er spesielt vanlig for leirungdom å bli arrestert. De har minst å tape på å delta i demonstrasjoner og politisk aktivitet. Å ha vært i nærkontakt med okkupanten er gjerne en del av det å bli anerkjent som voksen. For mange er det ei dyrekjøpt erfaring; de er ofte traumatiserte, mister ungdomstid og fremtida blir enda vanskeligere. Og dette veit sjølsagt okkupanten, og provoserer bevisst, planlagt og kontinuerlig.

Å KOMME HJEM

Før avreise fra Oslo i mars, blei jeg godt preppa for å fikse den forventede kulturkollisjonen, alle de ukjente sosiale kodene, islam, og spesielt muligheten for å gå på trynet i forhold til kvinnfolka. Det siste har vist seg svært nyttig, faktisk helt avgjørende. Særlig sosialt i forhold til ugifte kvinner uttafor familiene vi har vært adopterte i. Feiltrinn her ville fort kunne ha ødelagt all tillit. Patriarkat og æreskultur, ei svøpe for kvinnfolka, står sterkt. Det har vi sett mange eksempler på. Jeg har vel «rodd meg i land» uten grunnstøting, så vidt! Den største overraskelsen her har allikevel vært ►

at jeg ikke har kjent på dette «kultursjokket», «den store forskjellen» mellom kristendom og islam og alle de andre mytene om arabere og «Østens folk», kulturforskjellene og språkbarrierene. Etter ganske kort tid, faktisk bare et par uker, gikk det opp for meg at jeg bare hadde «glidd på plass». Jeg var rett og slett kommet hjem! Det har vært som å reise tilbake til min barndom og oppvekst, blant småbønder på den nordnorske kysten. Jeg har satt meg på trappa, sett og blitt sett. Jeg har ikke de nødvendige orda for å beskrive dette. Det er bare en utrolig god følelse. Og jeg forstår at folk er folk. Vanlige folk har de samme problemer og erfaringer, gleder og sorger her som hjemme. Å få øye på alle de små tinga som gir livene våre innhold, at de er de samme her som hjemme, har hjulpet godt på. Det har også den nordnorske humoren, galgenhumoren, utvikla gjennom noen hundreår, langt fra makta og under en hard himmel. Da Abdu for noen dager siden sa at «æ har ikkje flira så mye i heile mitt liv som i denne tida med dokker!», skjønte æ ganske mye.

Det faktum at jeg er mann, og at kjønnsrollemønsteret på den palestinske landsbygda i dag ikke er veldig forskjellig fra hva det var på den nordnorske i 50- og 60-åra. Mannfolka borte i lange perioder og sterke kvinnfolk hjemme med mye ansvar. Nå må det tilføyes at vi har hatt mange runder knytta til kjønnsroller og kvinnefrigjøring, daglige praktiske ting, mest i våre familier. Det har vært spennende og lærerikt, både for meg og Kari, og for palestinerne, spesielt Abdu Rauf, tolken vår, og våre kommunistiske venner. Teori og praksis!? Det har hjulpet godt på at jeg vasker klinikken sjøl, og fikser kvinnfolkarbeid som melking av sauer og geiter.

HJEMREISE OG AVSKJED

Den første uka i juni skal brukes til å farte rundt for å ta farvel i landsbyene og leirene våre. Til den lille landsbyen Kafr Ein, og Abu Hazeem, som nettopp har stifta familie, 50 år gammel. Han har en mannsalders (25 år) erfaring i okkupantenes fengsler; brite-

nes, jordanernes og sionistenes, etter tur. Det kosta ham også et øye og de fleste tennene. I Kafr Ein lærte jeg hva minaretens høytaler også kan brukes til: innkalling til tannlegen!

Til den enda mindre landsbyen Bourham, Kaubars nabolandsby, og vår unge venn, Muhammad, som bar oss på hendene sine de tre dagene vi var der. Al-Mazra`a ash-Sharqiya, oppe i høyden, der Mahmoud og familien tok hånd om oss i to uker, sammen med sin «ungdomsbrigade». Til Bayt Sahur og Hanans familie. Og spesielt de to tøffe kvinnfolka, Najiba og Raja, som stilte opp for oss heile tida og blei våre nære kamerater og venner, og gjorde det mulig å gjennomføre tre ukers jobbing i leirene, den store Dheisha og den lille Aida (inne i Betlehem).

Til Rantiz, og Abdul Raufs mor og familie. Til Ramallahs manara, marked og handlegater, og vår venn fotografen og musikeren Issa. Til elBireh og Mustafa B., som skal ha mye av æra for at vårt opphold er blitt så utrolig meningsfylt, først og fremst for oss. Vi veit også at vi blir satt pris på og gjør en forskjell. Men mest av alt til Kaubar og familien vår, som tok imot oss og adopterte oss, og delte det meste med oss. Til mine venner i Kaubar fotballklubb, der jeg blei keeper, trener, lagleder og kaptein. Vi spilte én kamp; mot Jalazone fra flyktningleiren ved Birzeit. Vi var nederlagsdømt, men vant 2-1, og keeper'n blei kjørt i

kortesje og triumf bakpå en gammel pick-up, hjem til og gjennom landsbyen. Et høydepunkt i min fotballkarriere! (Jeg er nordnorsk mester med Bodø/Glimt.) I fotball er det mye identitet og politikk.

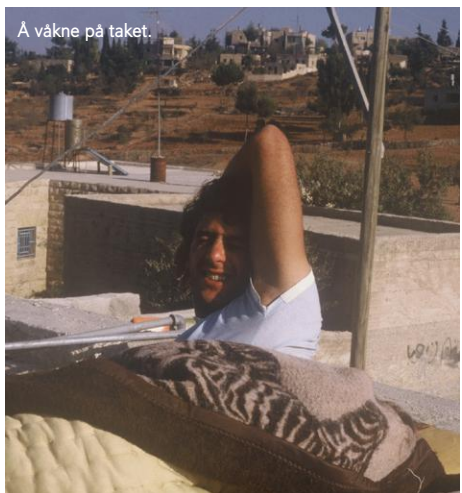
Det blir nok nødvendig å ikke ta avslutning og avskjed innover seg før vi er dratt. Jeg veit jo at vi sannsynligvis ikke vil møtes igjen, av mange grunner. Det er utrolig vemodig å tenke på. Jeg kjenner at alt har satt seg i kroppen og huet. Også mine beste venner Raja, Najiba, Hussein og Abdu Rauf sitter der. Og jeg veit at jeg har fått bensin på solidaritetsmotoren for et heilt liv. Shukran! Maasalam!

*Kaubar 25.mai -83
Dr. Ismael/Svein*

Morrastell på trappa
i Kaubar - mor og datter.

Å våkne på taket.

De tre musketerer.

EPILOG 1:

Tannhelseteamene blei videreført i 1984 og 1985, før rekrutteringa tørka inn og de mista prioritet.

EPILOG 2:

1.mai 2020 ser jeg, tilfeldigvis på Dagsrevyen, et sjeldent innslag fra den israelske hærens daglige praksis på Vestbredden. Det er fra Kaubar, og okkupanten har akkurat gjennomført en av sine mange kollektive avstraffelsesmetoder. Min families hus er redusert til en grushaug. Kona til Hussein blir intervjuet foran bulldosere og maskingevær. De har fått smake piskene. Represalier begrunna med at et ungt familiemedlem har deltatt i angrep retta mot okkupantens hær. En svært ulikeverdig kamp.

EPILOG 3:

- Våren 1983 er det fire år til den første Intifadaen bryter ut. I ettertid er det ikke vanskelig å se at geriljakampens nederlag i Beirut gjorde det nødvendig for frigjøringsbevegelsen og alle fraksjonene å «flytte» kampen hjem til Gaza og Vestbredden. I de fire åra frem mot 1987 utvikla det seg et omfattende grasrotoppør i den palestinske befolkninga, spesielt blant de unge. Nye ledere uten sterke bånd til PLOs og fraksjonenes ledelser i diasporaen vokste frem. Kimene til denne bevegelsen var blant annet våre venner og samarbeidspartnere fra 1983-84. En av dem var Marwan Barghouti. Han fikk så stor tillit i alle fraksjoner at han blei ei utfordring for både Fatahs og PLOs ledelse og Israels okkupasjon. Det er samtidig viktig å understreke at PLO og Arafat i 1983 hadde overveldende støtte i den palestinske befolkninga i Gaza og på Vestbredden.
- I mai 2002 var Oslo-avtalen blitt den tredje av palestinerne katastrofer, og den andre Intifadaen var i gang. Marwan Barghoutis posisjon var nå blitt en så stor trussel at han blei fengsla (nok en gang!), og dømt til mange livstidsdommer. Israel fjerna Arafats potensielle arvtaker.
- Det palestinske kommunistpartiet blei medlem av PLO i løpet av de første åra av den første Intifadaen. Det blei nedlagt og oppsto som minst to nye partier etter oppløsninga av Sovjet i '89. Ett av dem var Palestinas Folkeparti-PP, med Mustafa Barghouti som leder.
- Hamas var i 1983 ikke etablert som politisk organisasjon/parti. Det Palestinske Muslimske Brorskapet var derimot godt organisert. De dreiv et omfattende sosialt (og religiøst) arbeid knytta til moskeene. Denne organiseringa og det sosiale nettverket blei utgangspunktet for etableringa av Hamas.

SVEIN OLSEN

- Født i 1946
- Pensjonert tannlege
- Lokalpolitiker for RV og Rødt i Bodø
- Medlem i Palkom siden 1979

Iført israelske fangedrakter landet
Steinar R. Berge (t.h.) og Øyvind Møller
på Fornebu i juni 1982.
Faksimile fra Palestina-nytt 1982

ISRAELS FANGNER

*Steinar R. Berges opplevelser av krig og fangeskap
har ført til et livslangt engasjement.*

TEKST: STEINAR R. BERGE

Jeg har med interesse lest de historiske artiklene om Palestinakomiteen i *Fritt Palestina*, og vil gjerne bidra med et historisk tilbakeblikk basert på egne opplevelser fra da jeg var lege i flyktningleiren Ain el Helweh under Israels invasjon i Libanon i 1982.

BAKGRUNN FOR PROSJEKTET

Da krigen begynte i juni 1982, hadde helseteamet til Palestinafronten jobbet i flyktningleiren Ain el Helweh i Saida i nesten ett år. I samarbeid med Den Palestinske Røde Halvmåne (PRCS) startet de opp et velfungerende rehabiliteringssenter for funksjonshemmede barn med litt støtte fra Norsk Folkkehjelp. Dette var ansett som en indirekte bevilgning til PLO, og var et viktig linjeskifte for arbeiderbevegelsen. Bevilgningen måtte derfor bli vedtatt i «Arbeiderbevegelsens Internasjonale Støttekomite» (AIS) – og ble det – med støtte av Ap-nesstor Thorvald Stoltenberg. I 1981/82 fikk vi en del bevilgninger fra store fagforbund, og ved Norsk Folkkehjelps medvirksomhet fikk vi også utstyr, som rullestoler, i form av gaver.

Palestinafronten var startet noen få år tidligere av utbrytere fra Palestinakomiteen som blant annet mente at Palestinakomiteen var for preget av partiet AKP-ml. De fikk støtte av flere partier, ungdomsorganisasjoner og fagforbund, og tok også initiativ til oppstarten av paraplyorganisasjonen Fellesutvalget for Palestina. Ved siden av å jobbe med medlemsrekruttering og å bli en bredere organisasjon, begynte Palestinafronten, som Palestinakomiteen, å sende helsearbeidere til klinikker i Libanon. Sykepleier Berit Fiksdal og jeg ankom Libanon i mai 1982, en måned før krigen startet, og vi jobbet på en liten allmennpraksis i Ain el Helweh.

ISRAELS INVASJON – «FRED FOR GALILEA»

Israel, ved statsminister Begin og forsvarsminister Sharon, hadde planlagt invasjonen i flere år, og påskuddet for angrepet kom da en radikal utbrytergruppe fra PLO begikk et mislykket attentat mot Israels ambassadør i London. Det hjalp lite at lederen for gruppen hadde drept flere palestinere enn israelere, og var dømt til

døden in absentia av PLO. Israel hadde fått den unnskyldningen de trengte for å stanse den palestinske statsdannende bevegelsen.

Da de første bombene falt 4. juni, var vi i Beirut. Dagen etter dro vi ned til Saida igjen og gjorde rehabiliteringssenteret vårt om til et akuttmottak for mindre skader. Allerede samme kveld begynte bombene å falle igjen, og de neste dagene gikk det opp for oss at det ikke bare var det ubrukelige luftvernskytset utenfor leiren og noen få andre mål som skulle være Israels straff. Nå ble det tydelig at den tettbefolkede flyktningleiren var målet. Stadig flere bomber og granater falt innenfor Ain el Helweh-leiren med 60-70.000 innbyggere, og modige ambulansesjåfører fraktet sårede til sykehusene.

«Nå ble det tydelig at den tettbefolkede flyktningleiren var målet»

Jeg sydde en mindre skade da en bombe falt ned rett ved, og jeg holdt på å falle over ende av lufttrykket. Vi innså at vi var i en

utsatt posisjon, og ble evakuert fra vår to etasjes «klinikkk» – uten bomberom – til «Hamshari», et sykehus under oppføring et par kilometer vekk fra leiren. Der var det relativt fredeligere. Det var et råbygg i flere etasjer med manglende yttervegger, men kjelleren ga god beskyttelse under de verste bombardementene.

BESKYTNING AV REGJERINGSSYKEHUSET

En kveld ble vi spurt om noen kunne komme til det libanesiske regjeringssykehuset, som den gresk-kanadiske kirurgen Chris Giannou hadde fått lov til å bruke for PRCS under krigen. Det lå rett utenfor Ain el Helweh-leiren, så palestinerne håpet det ville bli spart. I kveldingen kom en ambulanse med utskutte vinduer, og da det var helt mørkt kjørte vi svært langsomt uten lys de få kilometerne til sykehuset. Det var spredt skyting i nærheten. Da vi etter en halvtime kom inn på plassen foran sykehuset, hørte vi granatnedslag komme nærmere og nærmere, og sprang ut av bilen og inn på sykehuset. Der inne hadde flere tusen sivile samlet seg i kjellere og trapper i håp om at det var tryggere der enn hjemme. Chris jobbet i tredje etasje på en trappeavsats. Dagen før hadde sykehuset blitt truffet mange ganger slik at blant annet operasjonsavdelinger i

etasjen over ble ødelagt og mange flyktet, deriblant personell. Pasientene lå i korridorene fordi granatsplinter kom inn igjennom vinduene og kunne skade dem dersom de oppholdt seg på rommene. Jeg skiftet noen bandasjer, hang opp intravenøs væske og var håndlanger, mens Chris og den andre legen, også en kirurg, opererte på gulvet – beskyttet av en ekstra vegg mot sjøen og hovedveien, hvor det ble skutt mest fra. I perioder satt vi på et lite rom ved siden av med fingrene i ørene og åpen munn. Det skulle angivelig hjelpe mot sprengte trommehinner hvis vi fikk en trefter nær ved.

Granatene kom nærmere og nærmere, helt til de traff på den andre siden av huset. Noen timer over midnatt ble sykehuset truffet direkte, og folk bar snart opp døende og sårede fra de nedre etasjene. Bombardementet fortsatte og alt ristet, men Chris beordret oss til å jobbe. Den trauste, godmodige vaktmesteren fra rehabiliteringssenteret stod i røyken og larmen og laget bandasjer av ruller av gasbind mens tårene silte. Selv tråkket jeg på noe, og da jeg så at det var en liten barnefot som jeg slang fra meg, kom tårene hos meg også. Chris og den andre kirurgen jobbet febrilsk på gulvet med å stoppe blødninger. Vi andre assisterte så godt vi kunne. Vi så ut som slaktere. Etter et par timers mareritt og forsøk på å hjelpe noen av de skadde, roet det seg i grålysningen. Samtidig kom en sykepleier fra byen med beskjed fra israelske styrker om at de ville bombe området om en time. Chris ga ordre til evakuering umiddelbart, og vi prøvde å få med oss flest mulig skadde, men svært mange lå igjen. Det tok 20 timer med parlamentering før Chris fikk lov til å evakuere de sårede fra regjeringssykehuset. Mange var døde da.

ARRESTASJON AV HELSEPERSONELL

Røde Halvmånes helsepersonell fikk i utgangspunktet lov til å starte opp igjen i PRCS- sykehuset i hovedgata i Saida. Det ble i løpet av timer fylt opp med hardt sårede pasienter, men snart begynte arrestasjonene av alt personellet, og til sist også oss vestlige.

«Vi var først savnet, så erkjent arrestert av Israel, og så erklært ukjente av israelerne»

I løpet av en ukes fangenskap ble det en internasjonal mediasak at den kanadiske kirurgen Chris Giannou og to nordmenn, barneverns- pedagog Øyvind Møller og lege Steinar R. Berge, var arrestert av israelerne i Libanon. Vi var først savnet, så erkjent arrestert av Israel, og så erklært ukjente av israelerne. Da ble UD og våre

familier for alvor redde! De andre i helseteamet satt igjen med mange hardt skadde pasienter de kunne gjøre lite for uten anestesileger

og kirurger, mens de ventet forjeves på at vi kom tilbake. Til sist lyktes de med å få de overlevende overført til andre sykehus. Samtidig fikk de informasjon om at fangene ble mishandlet.

Og det var korrekt, vi ble vitne til massiv vold mot andre fanger i en skolegård i Saida i flere dager. Vi så også drap på fanger. Flere av våre kolleger ble mishandlet på det groveste. Vi så mindre slikt på de neste etappene; et oppsamlingssted før transport til Israel, selve transporten til Israel samt i Megiddo-fengslet i Israel. Vi vet fra mange andre vitnemål at folk ble mishandlet og torturert de andre stedene, og folk ble skutt og kastet av transporten til Israel.

ETTER ISRAELSK FANGENSKAP

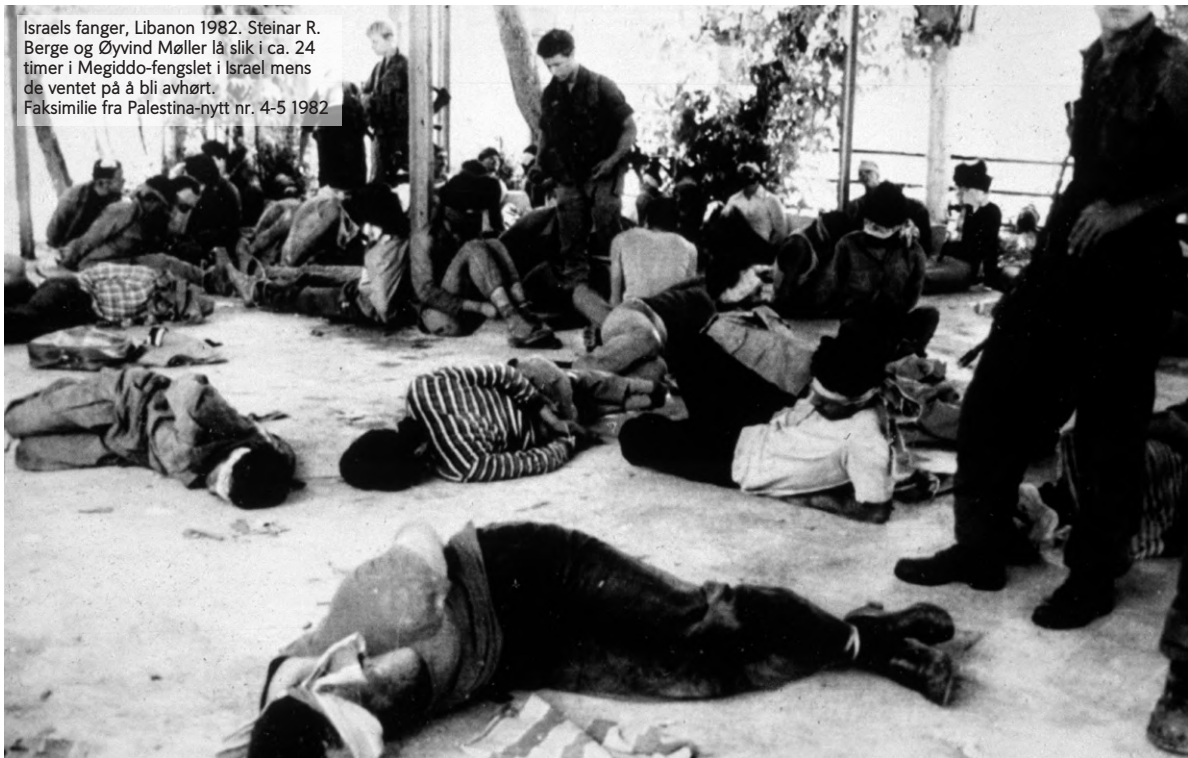
Da vi etter en ukes fangenskap ble satt fri, var Øyvind Møller og jeg, sammen med resten av det norske helseteamet, barneverns- pedagog Marianne Møller, hjelpepleier Liv Berit Bredby og sykepleier Berit Fiksdal, på et mange timers møte i Utenriksdepartementet (UD), hvor våre beretninger ble tatt opp på bånd. UD laget en egen rapport om det vi fortalte om fangebehandlingen. Antagelig var det dette de ville fokusere på overfor israelske myndigheter.

Chris, Øyvind og jeg ble etter hvert intervjuet massivt i media verden over og invitert til flere internasjonale konferanser om krigen, deriblant til USA. Det ble arrangert pressekonferanser, vi besøkte TV- og radiostasjoner, var til høring og møter i Kongressen, og på to møter i The State Department og Det hvite hus. Det viktigste for myndighetene var nok ikke fangedrap og sykehusbombing, men at Israel hadde brutt betingelsene ▶

Ain el Helwan i ruiner etter Israels
invasjon i 1982. Foto: Nils Erik Ekstrand

Israels fanger, Libanon 1982. Steinar R. Berge og Øyvind Møller lå slik i ca. 24 timer i Megiddo-fengslet i Israel mens de ventet på å bli avhørt. Faksimilie fra Palestina-nytt nr. 4-5 1982

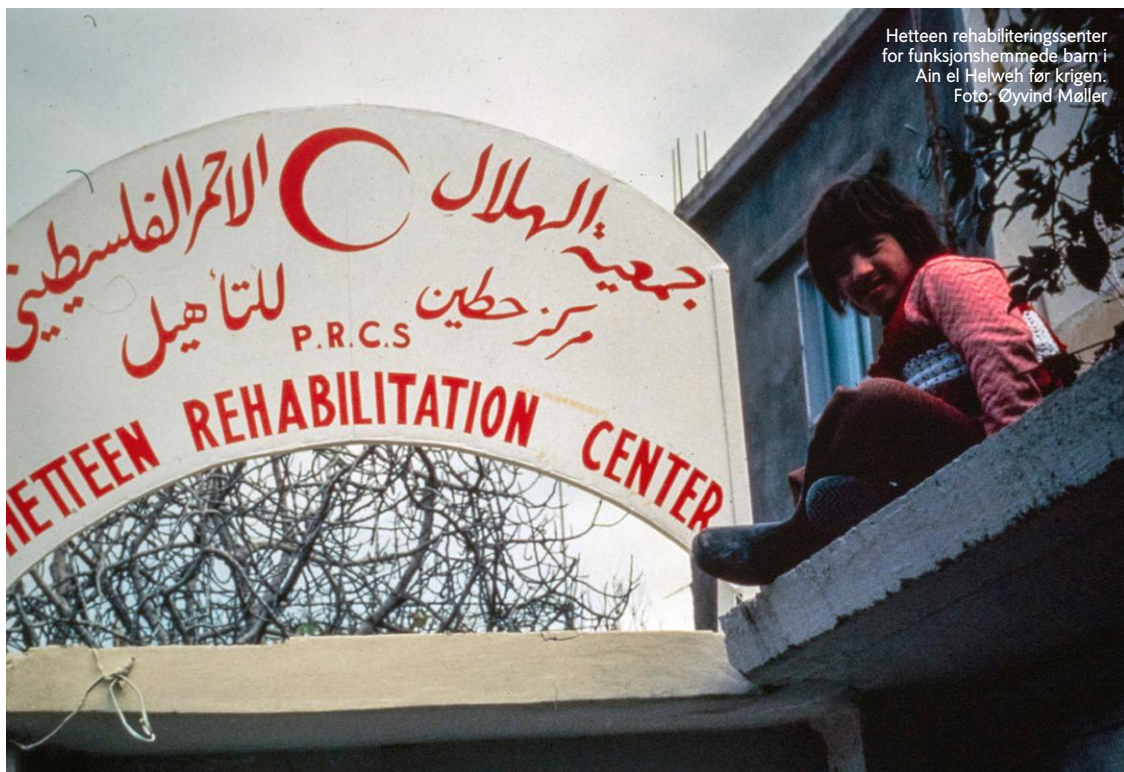

Israels fanger. Faksimilie: Palestina-nytt nr. 4-5 1982

Arrestasjon av helsepersonell i Saida, juni 1982. Foto: Gamma

Hetteen rehabiliteringscenter for funksjonshemmede barn i Ain el Helweh før krigen.
Foto: Øyvind Møller

Rehabiliteringscenteret for funksjonshemmede barn etter israelernes bombing i 1982.
Foto: Mya Shone

Barnevernspedagog Marianne Møller (t.v.) og hjelpepleier Liv Berit Bredby sammen med en pasient med amputasjonsskader i 1982. Alle kirurgene var arrestert av Israel. Faksimile: Palestina-nytt nr. 4-5 1982

for bruk av klasebomber som Israel hadde fått av USA – med løfte om kun å bruke hvis de var angrepet av minst to arabiske stater. Det var de jo slett ikke nå!

Reagan-regjeringen straffet Israel med et forbigående eksportforbud. Det viktigste politiske resultatet i Washington, var nok at Chris fikk vitne for oss på en høring i Kongressen i The House Subcommittee on Europe and the Middle East. Vi fikk inntrykk av at vi ble tatt på alvor.

Våre vitnemål om vold og drap på fanger ble i 1983 bekreftet av den israelske reserveoffiseren, oberst Dov Yermiya, i boka «My War Diary». Her beskrev han noen av de mange overgrep han hadde sett, og den rasistiske likegyldigheten mange offiserer og soldater hadde til befolkningens lidelser i Saida. Han var den eldste offiseren i de israelske styrkene som invaderte Libanon. Han hadde vært med i alle Israels og sionistenes kriger – fra 1929. Denne gangen hadde han fått ansvaret for å få gjenopprettet sivile tjenester som strøm, vann og renovasjon. Han skrev at han kom inn i skolegården i Saida

hvor mishandling og fangedrap foregikk, og ba soldatene stoppe mishandlingen. Soldatene svarte at offiserene måtte bestemme seg, for dette hadde de fått ordre om. Som ansvarlig for å «rydde opp» i de mange døde i byen, fikk han også begravet sju døde fra skolegården. Antallet samsvarte med det vi hadde sett og beskrevet i vår rapport. *Jerusalem Post* publiserte en lang artikkel om boka hans, og det kom etter hvert noen haltende unnskyldninger fra et par av de mange som året før hadde kalt oss løgnere. Vi ble ikke lenger kalt løgnere, men det nye mantra ble at det «dessverre hender mye fælt i alle kriger».

BELEIRINGEN FORTSATTE

Etter at Palestinafrontens helseteam var kommet hjem til Norge, fortsatte beleiringen av Beirut utover sommeren. Palestinakomiteen hadde også hatt helseteam i Sør-Libanon, og hadde en tøff tid under invasjonen før de ble evakuert. Palestinakomiteen var også raskt ute med å sende en rekke kirurgiske «kriseteam» til det beleirede Beirut, og deltagerne kunne vitne ►

om de voldsomme krigshendelsene etterpå. Da Palestinafrontens helseprosjekt bokstavelig talt lå i ruiner, mente Kjell Bygstad og dr. Terje Lund at det viktigste man kunne gjøre nå var å motivere Norsk Folkehjelp til å sende helseteam og annen hjelp til Beirut. Dette var både viktig humanitær hjelp, men også politisk viktig. Vi kunne vise til at vårt prosjekt, som Norsk Folkehjelp og arbeiderbevegelsen hadde støttet, nå lå i ruiner. Nå var det lettere enn før å få dem overbevist om at det var viktig å støtte den beleirede befolkningen av libanesere og palestinere.

Palestinafronten drop-
pet i et par år helt å ha
egne prosjekter. Den
israelske invasjonen

endte i september 1982 med at de rykket frem til flyktningleirene Sabra og Shatila, hvor de slapp inn libanesiske militser som i tre dager gjennomførte massakrer mot palestinerne – etter at PLOs styrker hadde evakuert Beirut mot løfter om beskyttelse av de gjenværende sivile i leirene. Flere norske helsearbeidere var i leirene og var viktige internasjonale vitner etterpå. Palestinafronten, med Kjell Bygstad som primus motor, arrangerte 30-31. oktober 1982 en todagers internasjonal høring på SAS-hotellet i Oslo om krigen. Høringen var et samarbeid med den internasjonale «Sean McBride-kommisjonen», som gransket Israels krigføring i Libanon. Sean McBride var en irsk jurist og politiker, fredsprisvinner, medstifter av Amnesty International og tidligere visegeneralsekretær i FN. I Oslo var det over 30 vitner, hovedsakelig helsearbeidere, som også ble utspurt av en nordisk kommisjon av meritterte jurister og politikere. Man konkluderte, ikke uventet, med sterk kritikk av Israels krigføring. Høringen ble filmet, er nylig blitt digitalisert og vil bli gjort allment tilgjengelig.

DIPLOMATISKE GJENNOMBRUDD

Deltagelsen av norske og andre helsearbeidere i Libanon bidro i stor grad til at verden fikk mer informasjon om krigen og Israels handlinger. Dr. Fathi Arafat kom til høringen i Oslo. Han var bror til PLOs leder Yasir Arafat, og leder av PRCS som var et begynnende helse- og sosialministerium for PLO. Det lyktes å få avtalt et

møte med Høyres helse- og sosialminister Heløe. Så vidt jeg vet hadde PLO aldri før fått møte noen norsk politiker på så høyt nivå. Jeg kjørte dr. Fathi til møtet, men må innrømme at jeg husker lite av samtalen mellom minister Heløe og dr. Fathi. Det var vel mest utveksling av høflighetsfraser, men det var prinsipielt viktig og et skritt mot anerkjenningen av PLO.

I nyttårshelgen 1982/83 besøkte en delegasjon arbeiderpartipolitikere, deriblant leder av Internasjonalt Utvalg, Thorvald Stoltenberg, Yasir

«Flere norske helsearbeidere
var i leirene og var viktige
internasjonale vitner etterpå»

Arafat og PLO i Tunis. Også LO-kongressen i 1981 hadde støttet en slik tilnærming. I april 1983 inviterte stats-

minister Olof Palme de andre nordiske sosialdemokratiske ledere; Gro Harlem Brundtland, danske Anker Jørgensen, finske Erkki Liikanen – og Yasir Arafat til Stockholm. PLO hadde fått invitere noen egne gjester til festmiddagen i et stort hotell. Flere solidaritetsorganisasjoner var representert ved helseteammedlemmer, deriblant flere fra teamet i Saida. Vakter væpnet med maskinpistoler stod på balkongene i etasje over den store festsalen. I ettertid kan man jo lure på om det var Arafat eller Palme de skulle beskytte. De hadde begge mange fiender. Uansett, dette møtet bidro til at sosialdemokratene i Norden fikk et mer forpliktende forhold til PLO.

En liten anekdote: Dr. Fathi og jeg kjørte i min lille gule Renault 5 til statsråd Heløe i regjeringskvartalet. På de siste gatehjørnene stod det tungt bevæpnede vakter, som om de var redde for attentat. Dr. Fathi hadde også hatt på seg en parykk da vi hentet ham på flyplassen. Den lå bak i bilen og ble glemt da jeg fikk et annet kjøreoppdrag etterpå. Vi andre spøkte litt med denne forsiktigheten til dr. Fathi. «Vi er jo i Norge!» Først nylig har jeg forstått hvor mye det betød for Israels forsvarsminister å få drept Yasir Arafat, og at dr. Fathi var redd for å bli drept på grunn av et attentatforsøk ment for hans bror, som han lignet en del på. I boka «Rise and Kill First», beskrives hvordan Sharon 23. oktober 1982 beordret et fly skutt ned av israelske jagerfly. Sharon mente å vite at Yasir Arafat var om

Palestinafrontens team i Ain el Helweh, her supplert med finske Olli Krona og franske Pascal Mathey. Bak fra venstre: Olli Krona, Øyvind Møller og Steinar R. Berge. Foran fra venstre: Berit Fiksdal, Pascal Mathey, Marianne Møller, Pirrko Paivainen, Josephine Habab og Liv Berit Bredby. Foto: Asmund Lindal

bord i dette flyet som skulle komme fra Aten. I siste øyeblikk ble man ved pilotenes kontrollrom på bakken i Israel overbevist om at det var dr. Fathi Arafat, og ikke Yasir Arafat, som var om bord. Det var bra for dr.Fathi – og de 30 overlevende, skadde barna fra massakrene i Sabra og Shatilla som var om bord, og som skulle flys fra behandling i Aten til Kairo.

KONKLUSJON

Norske solidaritetsarbeidere, som legene Mads Gilbert og Erik Fosse, har en rekke ganger i 40 år reist inn i krigssonen og bidratt til norsk og internasjonalt fokus på Israels krigføring mot palestinerne. Personlig dro jeg ikke modig inn til en krig i 1982, men var der da den kom. Vår tilstedeværelse i området førte til at vi fikk en unik mulighet til å informere bredt om hva som skjedde, og kunne bidra til et annet bilde enn det som tidligere kom frem i media om Israels kriger. I sin tur medførte det sympati og ganske store statlige bevilgninger fra Norad/UD til Palestinafrontens prosjekter og i enda større grad til Palestinakomiteens Norwac. Det understreker viktigheten av at Palestinakomiteen/

Norwac, Palestinafronten, Kirkens Nødhjelp og andre organisasjoner har sendt hundrevis av nordmenn for å jobbe med eller besøke palestinerne og formidle erfaringene hjem til Norge. Mange av dem har blitt aktivister i Norge. De har alle bidratt til å endre Norge fra å være et av de mest pro-israelske land i Vesten, til å bli stående sentralt i fredsforhandlingene og Oslo-avtalen, og i dag fortsatt være leder for giverlandsgruppen Palestina. Det kan dog synes som at man kom et langt skritt for 35-40 år siden, mens utviklingen på bakken i Palestina i dag viser at det går feil vei og at norske politikere med Oslo-avtalen har vært naive hjelpere for Israels mål; full kontroll i Palestina. Nå må det forventes mer av norske myndigheter!

STEINAR R. BERGE

• Født i 1949

- Pensjonert etter 40 år som arbeidsmedisiner/bedriftslege i Oslo og i Kristiansand
- Palestinasolidaritetsarbeid fra 1981, leder av Palestinakomiteen Vest-Agder siden 2014

Tilberedning av en halskrave på ergoterapeutrommet.

Palestinske krigere brakte en såret israelsk soldat til tilfluktsrommet. Helseteamet behandlet ham.

HELSEARBEIDER I **BOMBEREGN**

Britt Nygaard var på jobb i Libanon som helsearbeider for Palestinakomiteen under den israelske invasjonen i 1982.

FORTALT TIL LINE SNEKVIK. FOTO: PRIVAT

Mitt Palestina-engasjement skjøt ikke fart før jeg dro til Tromsø i 1974 for å ha praksis som ergoterapeutstudent. I Tromsø var det et stort politisk engasjement den gangen.

I 1981 hadde Palkom flyttet sitt helseteam-prosjekt til flyktningleiren Bourj el-Shemali. Ei venninne av meg, fysioterapeut Anne Sunde, fortalte at Palkom hadde planer om å utvide virksomheten der med rehabilitering for den palestinske og libanesiske befolkningen i Sør-Libanon. Hun oppfordret meg til å vise min interesse. Jeg søkte, og fikk positivt svar fra Palkom. I begynnelsen av april 1982 dro jeg til Libanon sammen med lege Berit Schei fra Levanger.

HOLDT VÅKEN OM NATTA

Vi ble møtt på flyplassen i Beirut av to sykepleiere og Anne, som hadde vært i Libanon noen måneder. Varmen slo mot oss på flyplassen. Jeg hadde aldri vært i Midtøsten før, og var veldig forventningsfull.

Vi ble værende i Beirut den første natta. Palestinske Røde Halvmåne (PRSC) hadde en leilighet i tilknytning til Akka-sykehuset i Vest-Beirut, og der var det et gjesterom som Palkoms helseteamarbeidere kunne benytte seg av. Vi ble holdt våken om natta på grunn av skuddvekslinger mellom soldater fra det libanesiske kommunistpartiet og falangistene, en kristen milits.

Utover det at jeg ikke fikk sove, kan jeg ikke huske at skytingen uroet meg. Jeg var forberedt på at det ville være urolig. Det jeg bekymret meg for da jeg dro nedover, var bilbomber. Det var det nemlig en del av i Beirut på den tida.

Dagen etter dro vi sydover, til Bourj el-Shemali. Leiren ligger noen kilometer utenfor Tyr og ikke så langt fra Rashedieh.

Boforholdene i Bourj var kummerlige. Husene hadde blikktak og gråvannet rant midt i veien. Selve klinikken lå litt utenfor leiren, og ble betjent av en lege og flere sykepleiere. Den var stor og hadde to rom til rehabilitering. Tanken var at man skulle satse på rehabilitering av krigsskadde og andre skadde.

OPPTAKTEN TIL INVASJONEN

I tiden før den israelske invasjonen, skjedde det ikke så mye i Bourj. Men noe lå i lufta. Vi følte nærværet av major Haddad og falangiststyrken som var satt inn for å kontrollere «sikkerhetssonen» for Israel. Om kvelden så vi lys fra lyskastere på himmelen. Vi spurte PRSC om hvilke planer de hadde for å evakuere oss hvis det ble krig eller angrep. Nei, de hadde ikke noen spesifikke planer, sa de. Spørsmålet forble litt ubesvart.

Fredag 4. juni var vi invitert til to forlovelseselskap, et som fant sted i en annen leir og et som fant sted hos en venninne av teamet som bodde i Bourj. Jeg husker at vi måtte forlate det første selskapet for å delta i det andre. Etter en stund la vi merke til at stadig flere israelske fly fløy over oss i retning Beirut. Vi skjønnte at vi måtte komme oss tilbake til klinikken for å høre på BBC. Da vi skrudde på radioen, hørte vi at israelerne hadde bombet et område utenfor Beirut. Utenfor hørte vi kanonbåter som skjøt mot Rashedieh, og vi så sporlys.

Vi som utgjorde Palkoms helseteam - Viggo Karlsen, Berit Schei, Inger Skoglund, Mette Hansen, nederlandske Jance von Gosliga og jeg - besluttet å innstallere oss i tilfluktsrommet som hørte til klinikken. Rommet lå ikke så langt under jorda, og var bygget for granater og splintbomber. I forkant hadde vi båret ned madrasser, mat, en gassovn og en radio. En bøtte fungerte

som do. Vi måtte holde radioen opp i lufteluka for å få inn signalene fra BBC.

Lørdag morgen var det helt stille, og vi våget oss opp. To av de andre helsearbeiderne dro til Tyr for å varsle Palkom om at vi var i live. Men telegrafene i Tyr virket ikke. Ingen beskjed hjem ble sendt.

Samme kveld begynte bombardementet av Bourj el-Shemali. Israelerne skjøt granater både fra «sikkerhetssonen» og fra militære kanonbåter som lå utenfor Tyr. De palestinske krigerne hadde antiluftskyts som var rigget opp på en lastebil som de kjørte rundt med. Men allerede på søndag var de slått ut.

Vi gjemte oss i tilfluktsrommet. Utenfra hørte vi tydelige drønn hver gang granater slo ned i leiren. Hørselen blir veldig god når man sitter i et sånt rom. Da de bombet som mest, satte jeg meg inn i et hjørne av tilfluktsrommet. Jeg hadde hørt at det er tryggere. På bombede hus står ofte hjørnene igjen.

PLEIDE GISSEL

Søndag la de palestinske krigerne ut miner langs veien som gikk forbi klinikken til hovedveien ved flyktingleiren Al Bas. Israel hadde landsatt pansrede kjøretøyer på den samme veien, og en israelsk soldat som rømte fra en brennende tanks ble tatt til fange av palestinerne. De ville nok ha han som gissel. Soldaten ble brakt til oss til tilfluktsrommet av palestinske forsvarskrigere, og vi ble bedt om å gi ham førstehjelp.

Israeleren hadde brannskader og to - tre skuddsår, og fikk blant annet intravenøs behandling. Han kommuniserte at han opprinnelig var fra Marokko, og ba om *maye* - arabisk for vann.

Etter noen timer kom palestinerne tilbake og ville flytte han til et sikrere sted inne i leiren. Jeg vet ikke hva som skjedde med han, vi så han aldri igjen.

Den kvelden trappet israelerne opp angrepet på Bourj. Bombingen fra kamphelikoptrene økte i styrke, og det det ristet i hele bomberommet. Steiner og sand rant gjennom lufteluka. Den dag i dag blir jeg uvel når jeg hører lyden av helikoptre. ▶

«En israelsk soldat som rømte fra en brennende tanks ble tatt til fange av palestinerne»

KLINIKKEN TRUFFET

Mandag formiddag var det helt stille. Vi fikk besøk av en palestinsk lege, som ønsket vår hjelp til å hente ut noen sårede mennesker som lå inne i et tilfluktsrom i leiren.

Da vi krøp opp av tilfluktsrommet, så vi at klinikken var blitt truffet, mest trolig av kanonbåter. Alle glassrutene i bygget var knust. Taket og vanntårnet, hvor soverommene våre lå, hadde også blitt truffet, i tillegg til PRCS sin ambulansestasjon. Jeg vil anta at Israel prøvde å unngå å treffe der vi internasjonale holdt til.

Vi ble fortalt at de fleste innbyggerne i leiren hadde flyktet til Amal-bygningen, en mangeetasjers høy bygning som lå i den libanesiske landsbyen Bourj el-Shemali, vis-a-vis flyktingleiren. Bygningen tilhørte den shiamuslimske bevegelsen Amal.

Vi bestemte oss for å dra til tilfluktsrommet der de sårede lå. Mens de andre gjorde i stand klinikken for å ta imot de sårede, kjørte Viggo og jeg inn i leiren. Inne i leiren så vi et stort krater. Vi måtte gå til fots, hauger med murstein fra ødelagte hus sperret bilveien. Etter å ha lett en stund, fant vi tilfluktsrommet. Der inne var det helt mørkt, og vi hadde glemt å ta med oss lommelykt. Vi ropte «hallo» på arabisk. «Er det noen her?» Etter hvert hørte vi noen lyder og fikk øye på en gruppe mennesker. Det var blant annet en ung mann, en blind kvinne og en blødende, høygravid kvinne som lå på et bord, i tillegg til et par døde kroppar. Vi tok tre av dem med oss tilbake til bilen og kjørte mot klinikken. Da vi kom frem, begynte skytingen igjen. Kolonner med israelske tanks dukket opp på den indre veien fra grensa og avfyrt skudd mot leiren.

Etter at tanksene hadde passert, dro vi tilbake med bærer. Den gravide kvinnen måtte bæres hele veien på bære. De sårede ble behandlet og tatt inn i klinikken.

HJELP FRA UNIFIL

Den ettermiddagen fikk vi uventet besøk av en nordmann som tjenestegjorde i UNIFILs observatørkorps, og som vi hadde besøkt tidligere. Han hadde tenkt på oss, fortalte han, og ønsket å hjelpe oss ut av leiren.

«Den dag i dag blir jeg uvel når jeg hører lyden av helikoptre»

Ettersom veien var minelagt langs sidene, måtte vi gå den første delen til fots midt i veien. Pasientene ble satt inn i teambilen, mens vi andre satte oss inn i jeepen til UNIFIL-soldaten. Underveis ble vi stoppet av israelske soldater som lurte på om vi hadde sett terrorister.

«Hvem er det dere snakker om? Vi har bare sett palestinere og libanesere», svarte vi.

Nordmannen fra UNIFILs observatørkorps kjørte oss til sitt hovedkvarter i området. Men den nederlandske øverstkommanderende våget ikke å ha oss på basen. Vi fikk med oss vannflasker og mat og ble kjørt videre til «Resthouse», kontorbygningen til den internasjonale Røde Kors-komiteen på stranda mellom Rashedieh og Tyr. Da vi kom til «Resthouse», fikk vi vite at vi hadde vært etterlyst og savnet i tre-fire dager. Røde Kors sendte beskjed til Norge om at vi var kommet til rette.

Området var fullt av mennesker fra Rashedieh og Tyr som hadde søkt tilflukt. Kjelleren var full av kloakk, og det var fluer overalt.

MED FALANGISTENE I HÆLENE

Vi tilbrakte en natt hos Røde Kors-komiteen før det ble bestemt at vi skulle dra til Unifil-sykehuset i Naqoura. Det svenske teamet som holdt til i Rashedieh var der allerede, de hadde rømt med falangistene i hælene. På vei til Naqoura passerte vi bananplantasjene ved Rashedieh. Under banantrærne så vi palestinere som hadde flyktet fra Rashedieh. De hadde tent bål.

Representanter fra det norske hovedkvarteret kom til feltsykehuset i Naqoura for å snakke med oss. De sa at vi måtte innlevere alle notater som vi hadde skrevet ned. Med tungt hjerte leverte jeg dagboka mi.

Lørdag formiddag ble det bestemt at vi skulle dra til den israelske grensen. Det var en reell fare for at falangistene ville angripe UNIFIL-leiren i Naqoura, og denne overhengende trusselen satte fart i prosessen. Ved grensen skulle det stå representanter fra de respektive ambassadene og forhandle med Israel om å slippe oss inn i landet. Helst ville vi dra til Beirut, men det var ikke mulig.

Vi gjemte oss i en tildekket lastebil som kjørte etter UNIFIL-biler. Dette var i «sikkerhetssoenen», og UNIFIL var veldig redde for at vi skulle

bli angrepet av falangistene. Vi ble kjørt i full fart mot grensen. Det tok litt tid, men til slutt fikk vi passere. Det stod biler fra ambassadene og ventet på den andre siden av grensen.

På vei til Tel Aviv passerte vi kolonner med lastebiler og tanks som var på vei nordover. Ellers var det ingen tegn til krig å se inne i Israel, det var idyll med palmer og bassenger. Jeg likte meg ikke, jeg gjorde ikke det.

NERVØSE PÅ BEN GURION

Etter å ha tilbrakt en natt i den norske ambassadørresidensen, som lå litt nord for Tel Aviv, var planen at vi skulle reise hjem med SAS-flyet neste morgen. Vi var nervøse på Ben Gurion. Ville de holde oss tilbake og presse oss for opplysninger? Det gikk heldigvis greit, og ingen ble stoppet.

Da vi landet på Fornebu, var det kveld. Journalister hadde møtt opp på flyplassen, men det var innkalt til pressekonferanse dagen etter. Vi ble geleidet ut bakveien.

Den samme kvelden ble vi tatt med hjem til Ebbas (Wergeland, red. anm.) leilighet i Oslo. Der ventet flere Palkom-aktivister som ville vite hva som hadde skjedd i Libanon. Jeg ville egentlig hjem til mine bekymrede foreldre.

Neste morgen møtte jeg de andre fra teamet hos Utenriksdepartementet. Vi snakket med Eivinn Berg og Hans Wilhelm Longva. De lyttet intenst på hva vi fortalte og viste på kart over Libanon hvor vi hadde oppholdt oss. Etterpå var det pressekonferanse.

MÅ FÅ SIN EGEN STAT

Jeg lærte mye av oppholdet i Libanon, det har gitt meg varige minner. Oppholdet førte til at jeg allerede året etter dro på en 14-dagersstur til Palestina. Senere hadde jeg et mye lengre opphold.

Jeg har vært tilbake i Libanon tre ganger; i 1991, 1999 og 2019. I 1999 besøkte jeg både Rashedieh og Bourj el-Shemali. Det gjorde godt å møte menneskene fra de to leirene igjen.

Situasjonen i dag er prekær for palestinerne når det gjelder de siste truslene fra Netanyahu og Trump om å annektere ytterligere 30 prosent av Vestbredden. Palestinerne protesterer og målet er å få sin egen uavhengige stat med Øst-Jerusalem som hovedstad. Det gir jeg min fulle støtte til, så lenge det er PLO går inn for dette målet.

Foran PRCS-klinikken med norsk og palestinsk personell.

Helseteamet maler røde kors på hvite lakener som festes på bilen og klinikken.

5. og 6. juni 1982 (lørdag og søndag) Noen medlemmer av teamet sitter i tilfluktsrommet. Vi leser og skriver dagbøker.

BRITT NYGAARD

- Født i 1948 i Oslo
- Pensjonert ergoterapeut
- Palestina-aktivist siden 70-tallet

Naboene våre, familien Hamad.

«FUNNY PLACE TO BE A TOURIST»

Opplevelsene blant palestinerne i Libanon har alltid vært med meg, skriver Marianne Dahl, som dro til Libanon som helseteamarbeider i 1985.

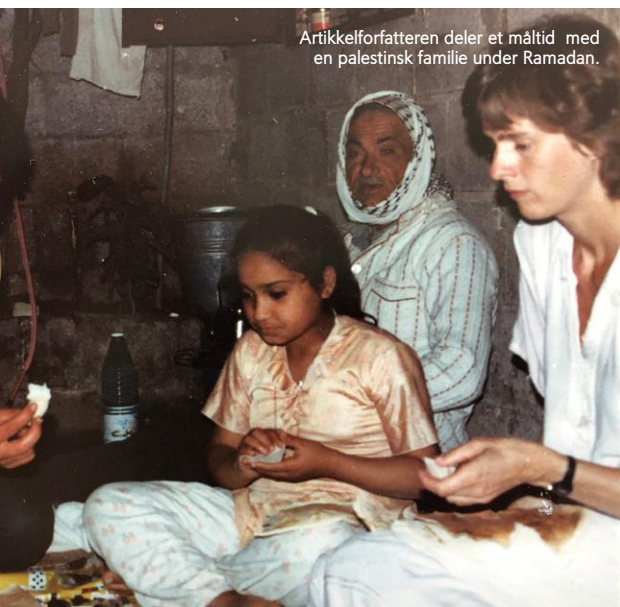
TEKST: MARIANNE DAHL FOTO: PRIVAT

Klappeleker med nabobarna i leiren.

Spor etter Israel inne i en skole i Ain el Helweh.

Artikkelforfatteren deler et måltid med en palestinsk familie under Ramadan.

På jobb som sykepleier i Nahr el Bared.

En av grunnpilarene i Palestina-arbeidet på åttitallet var helseteamene. Tromsø, der jeg bodde, utmerket seg ved å sende flest helsearbeidere i verden til solidaritetsarbeid i utsatte områder. Mange reiste under den israelske invasjonen i Libanon i 1982. Min venninne var hjemme med to barn på henholdsvis fire år og to måneder, mens hennes mann jobbet som lege i en kjeller i Beirut under teppebombing. Jeg spurte henne hvordan hun opplevde at han dro mens hun var igjen med de små, og med skremmende nyheter. Hun sa at det var en slags selvfølge at han dro, at hvis vi hadde vært i en tilsvarende situasjon ville hun ha følt det som en utrolig støtte at det kom helsepersonell fra andre steder i verden for å hjelpe til.

Jeg tror ikke hennes holdning, eller holdningen til de som dro, var spesielt heroisk, det var sånn vi tenkte. Det var en kollektiv innsats. De som kunne dra gjorde det, men det var (minst) like viktig å være hjemme, passe på familien, stå på stand, samle inn penger.

Var det tiden vi levde i som gjorde at vi tenkte solidaritet, og satte solidaritet over hensynet til egne barn? Det var en annen tid.

«Det var et brått møte med en utrygg verden»

MØTE MED EN UTRYGG VERDEN

En vinterdag i 1985 reiste jeg til flyktingleiren Nahr el Bared nord i Libanon sammen med kollega Doris Brauten. Det var et brått møte med en utrygg verden. PLO var kastet ut av Libanon og palestinerne var fratatt våpen og innflytelse. Leirene var preget av krig, ruiner, mistillit, fattigdom. Nord-Libanon var under syrisk kontroll. Tripoli, den nærmeste byen til Nahr el Bared, var kontrollert av et fundamentalistisk sunni-islamisk forbund, Tawhid, som senere samme år tapte kontrollen tilbake til Syria. Leiren Nahr el Bared («den kalde elva» på arabisk) var styrt av pro-syriske utbrytere fra PLO.

På veien mellom Beirut og Tripoli var det mange sjekkpunkter, og vi hadde fått streng beskjed om at vi ikke måtte si at vi skulle jobbe for Røde halvmåne, eller palestinerne. Vi måtte si at vi var turister. «Funny place and time to be a tourist», husker jeg en soldat med speilglassbriller og maskingevær mumlet da han ransaket drosjen vi kom med. Vanligvis hadde helseteamene med en lege. Vi var isteden tre sykepleiere. I Nahr el Bared ble vi møtt av det tidligere teamet, og sykepleier Eva Johannsson hadde bestemt seg for å ta tre nye ►

måneder sammen med Doris og meg.

Vi bemannet en liten poliklinikk drevet av Røde halvmåne. Folk kom med dagligdagse problemer som ofte var forårsaket av de vanskelige leveforholdene, som brannsårr, kuttskader, hodepine, tretthet. Folk trengte avledning og oppmuntring. Vi kunne ikke diskutere politikk med noen og helsehjelpen vi kunne tilby var svært begrenset, men vårt nærvær og deltagelse i dagligliv i leiren var av stor betydning. I dag, 35 år etter, ser jeg det enda tydeligere. Vi fikk ustanselig besøk, og var invitert på middag nesten hver dag. Å leve innestengt i en trang, overbefolket betongverden, strengt bevoktet, var selvfølgelig en stor helseutfordring for barn og voksne. For de som hadde bil, var de sjeldne utflyktene til det vakre Akkardistriktet en begivenhet. Vi forlot sjeldent leiren på grunn av uro og uoversiktlige forhold, men var av og til på landtur med noen av de palestinske familiene vi ble kjent med.

BELEIRING AV LEIRENE

I mai brøt det ut kamper i Beirut mellom palestinerne og shiamilitser. Den syriastøttede shiamilitseren ville ha kontroll over flyktningleirene i Beirut og innledet en beleiring av leirene Sabra, Shatila og Bourj el Barajne. Hele Nahr el Bared fulgte åndeløst med på dette. Det var Ramadan, men en sorgens måned preget av svarte flagg, angst og uro for slekt og venner, og en generell utrygghet. Palestinerne vi kjente opplevde at de var uønsket og forfulgt, og det at deres muslimske naboer vendte seg mot dem, var uforståelig. Vi hørte om folk som blødde ihjel fordi ambulansene ikke slapp inn, og barn som ble drept fordi de skulle hente vann eller dristet seg ut for å leke i et øyeblikk det ikke var skyting.

I slutten av juni ble vi avløst av neste helse-team. Da hadde både Palestinakomiteen og Norwac sendt team for å bistå de beleirede palestinerne. Vi kom til Beirut og møtte Ebba Wergeland, Trond Linstad og Synne Holan, erfarne solidaritetsarbeidere som var i full gang med å organisere, skaffe utstyr og presse på for å slippe

inn i leirene. Vi utsatte hjemreisen og ble to uker i Beirut. Vi var med da beleiringen ble hevet og vi fikk komme inn i Bourj el Barajne. Det var et spesielt møte med utslitte, likbleke mennesker som først ikke trodde sine egne øyne da vi plutselig kom gående inn i leiren. Jeg var lammet av å se og høre om alle redslene menneskene vi møtte hadde vært igjennom. Kaoset, støvet og luktene var overveldende, men Synne Holan ga meg en feiekost og satte meg i sving med å feie i en ruin av et istykkerskutt hus. En familie i Shatila overlot sitt utbombete hus til Norwac. Under Synnes ledelse klarte Doris, Eva og jeg å rydde og male huset, slik at det raskt ble mulig å opprette en klinikk.

ILDSJELEN NABILA

På møter med UNWRA ble vi kjent med palestinske Nabila Breir. Hun bodde omtrent på den beryktede grønne linjen i Beirut, og inviterte oss hjem til seg. Vi kom fra utbombete sønderskutte hus, støv, skitt, lukt av brennende søppel og en søtlig råttent lukt fra de provisoriske gravene inne i leirene, inn i leiligheten til Nabila i en boligblokk ikke helt ulik den jeg selv var vokst opp i. Hun hadde piano, og satte seg ned og spilte og sang «I could have danced all night». Nabila var ansatt i UNWRA, og var en ildsjel. Hennes foreldre ble drept i massakren som utløste den libanesiske borgerkrigen ti år tidligere. Hun var gift med en flyver som bodde i et annet arabisk land med deres datter, det var for farlig for dem å bo i Beirut. De var velstående, og i motsetning til palesti-

«Vår sak er så rettferdig at en mor reiser fra sine egne barn for å støtte oss»

nerne i leirene hadde de et valg. Nabila kunne ha valgt å bo sammen med dem, et liv i trygghet. Da hun hørte at jeg hadde barn på samme alder, ble hun helt satt ut. «Du har barn, og så kommer du hit!» Og så sa hun: «Da kommer vi til å vinne. Vår sak er så rettferdig at en mor reiser fra sine egne barn for å støtte oss.»

Nabila var truet på livet. Hun var alltid redd uten at det gikk ut over hennes handlekraft. Hun var en av de mange vi møtte som satte ord på at det betydde noe at vi kom fra Norge for å støtte palestinerne. Hun bekreftet det min venninne i Tromsø følte.

LETTEELSE OG SORG

Før vi reiste hjem var vi også med å åpne en klinikk i Bourj el Barajne. Vi fikk lov å sove i et forlatt hus der. Eva husker at Trond Linstad sa: «Vi har et hus, vi har folk, da åpner vi en klinikk».

Etter 14 dager satt vi på flyet hjem. Det var for meg en blanding av intens lettelse, og sorg og fortvilelse over menneskene og situasjonen vi reiste fra.

Mindre enn et halvt år etter at vi var trygt hjemme ble Nabila Breir skutt og drept. Vi fikk høre at menn fra shiamilitsen overfalt bilen hennes i et lyskryss i Beirut.

Opplevelsene blant palestinerne i Libanon har alltid vært med meg. I mange år etter at jeg hadde vært i helseteam følte jeg skyld for at jeg ikke «gjorde noe». I dag er jeg 70 år. Jeg er med i PIM, en liten gruppe som arbeider for palestinske barn i israelske militære fengsler. Jeg tror at alt vi gjør betyr noe, og at vi som er engasjert i Palestina på den ene eller andre måten gjør det vi kan.

MARIANNE DAHL

- Født i 1950 i Oslo
- Pensjonert sykepleier
- Helseteamarbeider i Libanon i 1985

Eit hus i ein flyktningleir i Gaza er reve for å gjere gata brei nok til at okkupanten sine militære køyretøy kan kome fram. Ei mor og ei dotter.

PALESTINA FOR ALLTID

Arne Apold er mangeårig Palestina-aktivist og har vore medlemsansvarleg i Palestinakomiteen sidan 2016. Her fortel han korleis han vart engasjert i saka.

TEKST: ARNE APOLD FOTO: PRIVAT

Konflikta i Palestina, det er ei konflikt om det aldri så mykje er to ulikeverdige partar som står mot kvarandre, høyrer mellom dei lengstlevande i verda i dag. Det er ei konflikt som set sterke kjensler i sving, ei konflikt som for mange av oss inneber ein så grov urett at det aldri kan tolast. Ei konflikt vi aldri kan bli ferdig med. Det følgjande er min historie om korleis eg vart engasjert i dette.

SOMMAREN 1967

Eg er 13 år gamal, med ei gryande interesse for det som skjer rundt meg. Eg følgjer Seksdagarskrigen i Midt-Austen på fjernsynet, sympatien min ligg klart på Israel si side. Vel eit tiår seinare har eg flytta til Odda, eit Odda der den radikale venstresida er. I 1978, når Anwar Sadat og Menachem Begin får fredsprisen, skal eg skrive eit lesarinnlegg til lokal-avisa som går i rette med denne tildelinga. Eg les Peder Martin Lysestøl si bok «Palestinerne, historie og frigjøringskamp». I tiåret som følgjer skal eg kome til å lese fleire bøker om denne konflikta, men Lysestøl si bok skal stå for meg som ei av dei grundigaste eg kjenner. To veker ein sommar fem år seinare skulle like fullt kome til å verte viktigare.

SOMMARLEIREN

Det palestinske Birzeit-universitetet arrangerer internasjonale sommarleirar på 1980-talet. I 1983 er vi er ni stykk frå Noreg som deltek, saman med ungdommar frå andre europeiske land, USA - og palestinske studentar. Vi bur i ein teltleir på eit område universitetet skal bygge ein ny campus på. Om dagane besøkjer vi ulike byar og landsbyar. Tar del i arbeid, får høyre om tilhøva på staden. Om kveldane er det samling ved leirbålet og foredrag om ulike tema.

Vi får høyre om livet under okkupasjon, om vanskar på ulike felt, om eit innfløkt lovverk som elles er ulikt for den palestinske folkesetnaden og for dei ulovlege settlarane som har busett seg på okkupert land. Vi får høyre kor stor del av Vestbredden som no er tatt av okkupanten, vi ser settlementa på bakketoppar, ofte omgitt av piggråd. Ein dag arbeider vi på eit jorde for at okkupanten ikkje skal kunne ta det under påskot av at det ligg brakk. Ei lov frå tidlegare tider, som okkupanten har adoptert, opnar for dette. Men kva når eit område først vert erklært for lukka militær sone slik at det er utilgjenge- ▶

To palestinske gitar
viser v-teiknet utanfor
Damaskus gate ei
gong på 1990-talet.

Atte av ni deltakarar frå Noreg. Eg sit bak til høgre.
Merk elles plakaten i treet: «PLO is the sole
representative for the Palestinians all over the world»

Leiren, foredrag:
Om kveldane var det
foredrag om ulike tema.

Gatebilde, Jerusalem: Sivile
israelarar i Gamlebyen i Jerusalem.
Med eit gevær over skuldra.

leg, og så etter nokre år vert tatt fordi det ikkje har vore dyrka?

BUSS TIL GAZA

Vi køyrer buss til Gaza. Grenseovergangen er tønner fylt med sement, sett opp slik at køyretøy må køyre slalåm mellom, stanse. Soldatar står under ein presenning til vern mot sola. Mange år seinare når eg igjen er i Gaza, er det kome permanente bygningar på grenseposten, ein soldat inne i ein sementbunkars ropar meg fram via ein høgtalar på taket når eg skal ut att. Det er mest ikkje folk på grenseovergangen, i 2001 er Gaza i ferd med å bli stengt.

Vi kostar sand i gatene i Beach Camp denne varme sommarsdagen i 1983. Det er eit Sisfyos-arbeid, gatene vil vere like fulle av sand frå stranda att få dagar seinare. Men vi er der, vi viser at noko utanfrå bryr seg. Seinare på dagen får vi høyre om hus okkupanten sine bull-

dosarar har jamna med jorda for at gatene skulle verte breie nok til at militære køyretøy kunne kome fram, om hus rive som straff fordi eit familiemedlem var mistenkt for aktiv motstand mot okkupasjonen.

EIN BORGARMEISTER I NABLUS

I 1976 vert Bassam Shaaka valt til borgarmeister i Nablus, ein palestinsk by nord på Vestbredden. I 1980 vert ei bombe plassert i bilen hans, han må amputere begge beina i etterkant. Fleire andre palestinske borgarmeistrar vert og utsett for tilsvarande attentat og etterpå deportert av okkupanten. Leiaren for terrororganisasjonen som var ansvarleg skulle seinare få fire – 4 –

månader i fengsel. I 1982 set okkupanten inn ein militær kommandør som borgarmeister i staden for Shakaa. Okkupanten sine soldatar held vakt utanfor huset når vi kjem for å besøkje han. Vi slepp like fullt inn utan spørsmål.

«Palestina på 80-talet
var eit møte med ein
brutal okkupasjon»

Bassam Shakaa er ein mann som gjer inntrykk, ein mann som utstrålar respekt og som du lyttar til. Når vi skal reise att, byrjar soldatane å sjekke ID-korta til dei palestinske studentane som er med. Kona køyrer då Shakaa ut i bilen, han sit i rullestol etter attentatet, og forsvinn ut porten. Soldatane slepp oss umiddelbart for å følge bilen. Eg vil fotografere, men er for sein, bildet vert uskarpt. I 2019 dør Bassam Shakaa, 89 år gamal. Så lenge han levde, var han ikkje berre ein kompromisslaus motstandar av okkupasjonen, men og ein skarp kritiker av Oslo-avtalen og den lina PA, det palestinske sjølvstyret, etterkvart inntok.

HEBRON

Ein dag vi har fri, tar nokre av oss turen til Hebron, den største palestinske byen sør på Vestbredden. Vi veit at byen har ei vond historie med uvanleg mykje vald. Ulovlege settlarar har tatt eit hus, slått seg til inne i sjølve bykjernen. Vi ser soldatar på hustaka, settlarar med geværet over skuldra i gatene. Vi besøkjer Ibrahim-moskeen, moskeen der ein fanatisk amerikansk jøde frå eit settlement i nærleiken 11 år seinare skal passere soldatane på utsida med eit automatvåpen over skuldra før han inne i moskeen skyt og drepe for fote. Men denne dagen i '83 står vi på gata og pratar oss imellom når nokre palestinske ungdommar tar kontakt. Kanskje har dei berre lyst til å praktisere engelsk, kanskje er det nysgjerrigheit. Det endar med at dei inviterer oss med seg heim. Undervegs vert det handla frukt og søte kaker. Når vi forlèt familien nokre timar seinare, snakkar vi oss imellom om at vi må halde kontakten. Ei snau veke etter angrip maskerte menn universitetet i byen, tre studentar mistar livet, eit tredvetals vert skada. Dei palestinske ungdommane vi hadde møtt, var studentar.

INGEN OKKUPASJON VARER EVIG

35 år etter, i 2018, er nokre av oss igjen tilbake. Vi besøker gamle venner. Og vi får avtalt eit besøk på Birzeit-universitetet. Det som i 1983 var ein campus under etablering, er no eit fullt

utbygd universitetsområde. Bygningar har namn etter rike menn som har donert pengar, rike vil alle stader i verda freiste å sikre seg eit evig liv ad ulike vegar. Omvisaren vår fortel om ein student som under ei forelesing hadde reist seg og protestert. «Det du seier, stemmer ikkje med islam», hadde han sagt. Kanskje vender nokre seg mot religionen når andre vegar ikkje synest å føre fram, når livet er vanskeleg. Han som viser oss rundt, trur ikkje svaret ligg i islam. Eg spør han om han er pessimist. Svaret er tosidig: På kort sikt – ja. På lengre sikt: Ingen okkupasjon har vart evig. Ein palestinsk venn trekk parallellen til det franske herredømmet over Algerie. Det varte i 130 år, seier han, vi er berre halvvegs. Ingen okkupasjon har vart evig.

«Palestina på 80-talet var eit møte med ein brutal okkupasjon»

Hebron, settlar:
Ein israelsk settlar på veg inn i eit hus dei har okkupert inne i byen. Merk geværet over skuldra.

ARNE APOLD

- Fødd i 1954, frå Ulvik
- Ingeniør og Palestina-aktivist

FYLKESREPRESENTANTER

Finnmark	Synnøve Thomassen	sthomassen009@gmail.com	976 04 103
Vara	Ole Ingvald Hansen	oi-hanse@online.no	909 76 296
Troms	Knut Borud	tromso@palestinakomiteen.no	41566418
Nordland	Svein Olsen	skola3004@hotmail.no	906 30 837
Vara	Randi Nymo	ranymo@online.no	970 35 744
Trøndelag	Anna Mørseth	anna-mo@online.no	415 59 288
Vara	Svein Johansen	sveinsveinsvein@gmail.com	988 39 087
Møre og Romsdal	Kjell Stephansen	kjell.stephansen@gmail.com	977 41 035
Vara	Sissel Mordal Hilde	smhilde@broadpark.no	990 34 166
Hordaland	Morten Heszlein-Lossius	heszlein@gmail.com	991 50 813
Vara	Alexander Ø. Gram	aogram@protonmail.com	453 80 595
Rogaland	Ingebretth Forus	ingebretth.forus@lyse.net	982 96 728
Vara	Ingrid Baltzersen	ingridbaltzersen@gmail.com	988 76 578
Vest-Agder	Aslak T Fjermedal	afjarm@gmail.com	916 26 126
Vara	Karen Snekvik	karengrimsmo@hotmail.com	948 95 535
Aust-Agder	Anne Lie Nordberg	annenordberg12@gmail.com	934 87 906
Telemark	Gerd von der Lippe	Gerd.v.d.Lippe@hit.no	480 36 842
Vara	Ingrid Kvissel	kvissel@msn.com	976 65 383
Vestfold	Eddie Whyte	ewhyte@online.no	902 77 166
Østfold	Kristin Rosenberg	kristin.rosenberg1@gmail.com	984 10 704
Vara	Inger Fjeldbraaten	imfjeld@icloud.com	930 38 639
Hedmark	Kirsti Hougen	Kirsti@egneord.no	482 48 741
1.vara	Svein Hanssen	svein.hanssen@gmail.com	907 37 915
2.vara	Yngvil Fagerheim	fagerheim.yngvild@bbnett.no	62580216
Oppland	Kari Engebretsen	karijo.engebretsen@gmail.com	901 13 815
Buskerud	Arne Birger Heli	heper@online.no	900 63 116
Vara	Audun Bakkerud	bakkerud@hotmail.com	918 65 494
Oslo	Kaja Borgen	ka_borgen@hotmail.com	909 35 661
Vara	Aram Zaheri	aramru94@gmail.com	950 00 587

ANDRE KONTAKTPERSONER

BDS-utvalget	Mali Frøshaug Rosland	mali.rossland@gmail.com	976 36 549
Faglig utvalg	Petter Thoresen	petter2resen@yahoo.no	975 79 177
Kunst-ogkulturutvalget	Marius Kolbenstvedt	mkolbenstvedt@hotmail.com	980 77 906
Solidaritetsutvalget	Morten Sortodden	morten@palestinakomiteen.no	936 47 736
AKULBI	Øystein Grønning	oysteingronning@gmail.com	928 66 921
Sol.arb. Palestina	Hege Gotteberg Eide	jayyous@palestinakomiteen.no	474 44 187
Sol.arb. Libanon	Morten Sortodden	rashedieh@palestinakomiteen.no	936 47 736
Studieturer	Eldbjørg Holte	studietur@palestinakomiteen.no	482 12 214
Medlemsansvarlig	Arne Apold	medlem@palestinakomiteen.no	995 21 565
Fadderprosjekt	Grete Thunold	grthun@online.no	906 94 868

ARBEIDSUTVALGET I PALESTINAKOMITEEN

Leder	Kathrine Jensen	kathrine@palestinakomiteen.no	907 43 720
Organisasjonssekretær	Line Snekvik	post@palestinakomiteen.no	959 69 874
Økonomiansvarlig	Helga Hvidsten	helghvid@outlook.com	957 75 943
Styremedlem	Karoline Stensdal	karolinestensdal@hotmail.com	976 81 926
Styremedlem	Hilde Pape	papehilde@gmail.com	971 83 772
Styremedlem	Birte Bødtker	birtebodtker@gmail.com	411 87 547
Styremedlem	Morten Sortodden	msortodden@gmail.com	936 47 736
Styremedlem	Baard Thorkildssen	baard@thorkildssen.com	916 50 010
Styremedlem	Synne Dahl (permisjon)	synneldahl@gmail.com	952 39 799

OVERSIKT OVER LOKALLAG

Vest-Finnmark	Synnøve Thomassen	sthomassen009@gmail.com	976 04 103
Tromsø	Knut Borud	tromso@palestinakomiteen.no	41566418
Finnsnes	Tove Lie	tovekullerud@gmail.com	907 32 149
Narvik	Jan Åge Riseth	narvikriseth@gmail.com	992 98 203
Bodø	Jorunn Anda Aronsen	jordunn.anda@gmail.com	915 25 882
Trøndelag	Svein Johansen	sveinsveinsvein@gmail.com	988 39 087
Romsdal	Lars Oltedal	loltedal@online.no	908 65 484
Sunnmøre	Kjell Stephansen	kjell.stephansen@gmail.com	977 41 035
Voss	Ruth Jørgensen	rutjoerg@online.no	982 82 995
Bergen	Claus Møller	bergen@palestinakomiteen.no	936 45 184
Haugalandet og Stord	Raed Abdalsalam	raed-khaled@hotmail.com	96739022
Stavanger	Ingebretth Forus	ingebretth.forus@lyse.net	982 96 728
Vest-Agder	Steinar Berge	srberge@online.no	488 81 433
Aust-Agder	Mohammed A. Chkontana	palestinaaustagder@gmail.com	905 52 652
Telemark	Aasta Kravik	aasta.kravik@gmail.com	411 78 405
Larvik	Grete Thunold	grthun@online.no	906 94 868
Horten og Tønsberg	Øyvind Wistrøm	oyvind.wistrom@hbv.no	971 79 079
Østfold	Knut Jarl Rødje	kjrodje@hotmail.com	907 21 391
Hedmark	Svein Hanssen	hedmark@palestinakomiteen.no	907 37 915
Oppland	Mohammad Alkordi	alkordi12@hotmail.no	458 11 442
Ringerike	Audun Bakkerud	abakkerud@hotmail.com	918 65 494
Drammen	Arne Birger Heli	heper@online.no	900 63 116
Oslo	Aram Zaheri	oslo@palestinakomiteen.no	950 00 587

PALESTINAKOMITEEN I NORGE

Adresse: Kolstadgata 1, 0652 Oslo, e-post: post@palestinakomiteen.no, mobil 95969874

Leder: Kathrine Jensen, e-post: kathrine@palestinakomiteen.no, mobil 907 43 720

Sekretariat: Line Snekvik, e-post: post@palestinakomiteen.no, mobil 959 69 874

Kampanjeansvarlig: Birte Bødtker, e-post: birtebodtker@gmail.com, mobil 41187547

Leder i BDS-utvalget: Mali Frøshaug Rosslund, e-post: boikott@palestinakomiteen.no, mobil 97636549

Palestinakomiteen i Norge
Frivillighetshuset, Kolstadgata 1,
0652 Oslo

PRIORITY

